Magyar Irodalmi Hírlevél

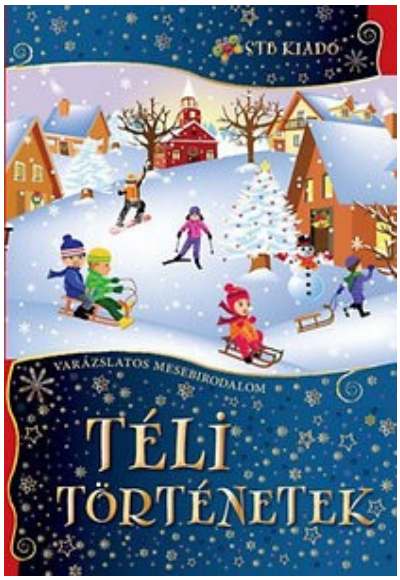

Paál Zoltán: Vérrel pecsételve

Mit nem tudunk az igaz szólásról?

Piliscsaba legendája

Fényeslitkei Asszonyok

Reményik Sándor: Tusakodás hősi halottakkal

Péchy Horvát Rezső: Dregán Márton tréfája

Illyés Gyula: Bartók

Krúdy Gyula: Író a kocsin

Balassi-karddal ismerik el munkásságukat

Baranyi Ferenc Dante Poklát fordítja

Szűcs Gábor: Petőfi Sándor halála

Rabindranath Tagore: **Áldozati énekek**

Mácz István:Az ember (mikor és hogyan) igaz, jó, szép?

2012 FEBRUÁR **HATVANNEGYEDIK MEGJELENÉS**

Vérrel pecsételve

Paál Zoltán 1913-1982.

A könyv szerzője 1913. március 3-án Sajóvárkonyon született, mely községet 1940-ben Ózdhoz csatoltak. Felmenői palóc kézművesek, mesteremberek voltak. Anyai ágon annak a Sturman családnak a sarja is, akik Bethlen Gábor erdélyi fejedelem idejében telepedtek meg a Felvidéken, és Ózdon alapítottak vasművelő műhelyt, melyből az ózdi vasgyár kinőtte magát. Alsófokú iskoláit Ózdon végezte, majd az 1924-28-as években a Putnoki Polgári Fiúiskola tanulója volt. Édesapja korai halála miatt nem tanulhatott tovább, hanem munkába állt a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. Ózdi Vasgyárában. Itt felfigyeltek az átlagon felüli képességű fiúra, és az Rt. Bányászati és Kohászati Szakiskolájába irányították. 1933-ban az Rt. által felsőfokú szakmai képesítésnek elismert végzettséget szerzett. Közben élte az ózdi munkásemberek átlagos életét. Példás házasságából két gyermeke született. 1944 decemberében a szovjet front elérte Ózd környékét. Emiatt a munkások közül sokakat behívtak munkaszolgálatra, köztük Paál Zoltánt is, és elindították őket Szlovákián keresztül Németország felé. Ebben az időben a Sajó és a Vág vidékére érkezett egy ötvenfőnyi ejtőernyős szovjet partizáncsoport azzal a küldetéssel, hogy különbéke megkötésének lehetőségéről tárgyaljon a magyar vezetőséggel. Ezek a partizánok szöktették meg Paál Zoltánt, aki így megmenekült a munkaszolgálattól. A csoport egyik tagja volt Szalaváré Tura, az utolsó manysi fősámán unokája, aki katonai-politikai feladatán túl egy különleges küldetéssel érkezett. Át kellett adnia egy arra érdemes magyar (úz-palóc) embernek közös őstörténetünket, amelyet nagyapjától tanult. Ezt az embert Szalaváré Tura Paál Zoltánban találta meg. Paál Zoltán kezdetben erősen tiltakozott a feladat vállalása ellen, de Tura folytonos győzködése, majd egy medvetoros szertartáson történt beavatása után belátta, hogy minden eddigi ellenállása hiábavaló. Tura szerint ő a kiválasztott. A medvetor után Paál Zoltán Turával együtt a németek fogságába esett, elhurcolták őket, átélték Drezda bombázását, majd csodával határos módon visszatértek alakulatukhoz. Paál Zoltánra vigyázott az az erő, amely elhivatottságát is meghatározta. A háború végét Szombathely-Kőszeg térségében vészelték át, ahol egy bombatámadás következményeként Turát halálos találat érte. Paál Zoltán karjaiban halt meg, miután küldetését teljesítette. Paál Zoltán hazatérve nem győzte családja körében elmondani azt a sok-sok élményt és tudást, amelyet Turával együtt élt át, és amit Turától tanult. Aki otthon már szinte családtaggá vált, oly sokszor emlegette. A család tagjai 1955 körül vették észre, hogy a családfő egyre több és több időt tölt írással. Először kézzel, papír híján kiselejtezett nyomtatványok hátoldalára írt. Aztán egy kis táskaírógépen dolgozott három ujjal, villámgyorsan. Belépett az Ózdi Irodalmi Körbe, és megszületett regényének első kézirata Jóli-Tórem boglárja címmel, melyet később a Vérrel pecsételve címre változtatott. Közben az ózdi vasgyár nevét Ózdi Kohászati Üzemekre cserélték, ahol változatlanul egyszerű munkásemberként dolgozott tovább. Élete utolsó napjáig írt szüntelen. Soha nem szegte kedvét, amikor kemény falakba ütközött, hiszen a hivatalos világ elzárkózott előle, így életében nem jelenhetett meg egyetlen sora sem saját neve alatt. Hihetetlen nyugalommal és alázattal viselte mindezt, és élete egyéb megpróbáltatásait, így fia, Attila tragikus elvesztését is. Rendületlenül hitt küldetésében, és teljes életművet alkotott szellemi hagyatékul. Erőt adott neki a szerető család, elsősorban felesége, aki minden terhet levett a válláról, hogy idejét teljes egészében az írásnak szentelhesse. Segített neki sok-sok jószándékú ember feléje áradó szeretete, akik mellette voltak itthon és a világ minden táján. Példamutató kötelességtudása, egy élet fáradságos munkája indította Éva lányát arra, hogy szellemi hagyatékának csorbíthatatlan megőrzéséről gondoskodjon. 25 évvel ezelőtt, 1982. szeptember 29-én tért meg őseihez, de szelleme örökké megmarad.

A könyvről

A ma ismert legközelebbi nyelvrokonainknál, a manysiknál - a legutóbbi időkig meglévő sámánhit szerint -, amikor az öreg sámán meghal, akkor az őt követő ifjú sámán a temetési szertartás alatt elregöli az elődjéhez köthető, az ő idejében történt eseményeket. Az ifjú sámán ilyenkor csak igazat beszélhet, mert egyébként az elhunyt sámán lelke panaszt tehet ellene az égieknél. A siratóének, mely egyben a múlt megidézése is, maga az Arvisura, vagy Igazszólás. A hun törzsszövetség életében, melyhez valamikor a manysik is tartoztak, a törzsszövetség fősámánjai hasonló módon regölték el a törzsszövetség egészére vonatkozó eseményeket. A törzsszövetség esetében azonban már meg is kellett örökíteni, azaz le kellett róni az előző időszak .történelmét.. Ez a rovósámán feladata volt. Az idők folyamán már 347 rovósámán tett eleget ennek a kötelezettségének. Ebből alakult ki az Arvisurák hatezer évet átívelő krónika-gyűjteménye. Ennek a hatalmas örökségnek az őrzése, a tudás birtoklása mindig egy-egy törzs kiváltságos feladata volt. A világhónapok váltásakor, tehát nagyjából kétezer évente kellett egy újabb törzs képviselőjének átadni a felhalmozott tudást, meghatározott szertartás keretében. Utoljára a manysiknál őrizték ezt az örökséget. A halak világhónapjából a vízöntő világhónapjába történő átmenet idején Szalaváré Tura manysi sámán kapta azt a feladatot, hogy a rokon úz törzsnek átadja a hagyatékot. Szalaváré Tura Paál Zoltán palóc (palúz) emberben találta meg azt a kiválasztottat, akit minden szempontból alkalmasnak tartott a féltve őrzött titkok átadására. Paál Zoltán tehát kettős feladatot kapott. Le kellett rónia a teljes, hatezer éves történelmet, az Arvisurák gyűjteményét, és meg kellett írnia elődjének, Szalaváré Turának az idejében történt eseményeket. Paál Zoltán beavatott rovósámán mindkét feladatának eleget tett. Arvisura gyűjteménye hivatalosan 1996-ban került először kiadásra. A 348. Arvisura Vérrel pecsételve címmel viszont csak most lát először napvilágot. A Vérrel pecsételve felfogható tehát egy önéletrajzi ihletettségű regénynek, de szerzője beleszőtte az Arvisura gyűjtemény legfontosabb részleteit is. Részben azért, mert Paál Zoltán számára az Arvisurák megismerése elválaszthatatlan volt az éppen zajló eseményektől, másrészt mert a szerzőnek volt egy olyan indíttatása, hogy azokkal is megismertesse az őstörténeti eseményeket, akik egyébként nem biztos, hogy az Arvisura gyűjteményt végigolvasnák. Egyébként ha valaki átugorja ezeket a részeket, maga a regény önmagában is sajátos élményt nyújt az olvasójának. Ám aki mégis belemélyed az Arvisura részletekbe, olyan ismereteket fog szerezni, melyeket sehonnan máshonnan nem fog tudni összegyűjteni. És ebben nem az a döntő, hogy igazak-e ezek a történetek, hanem az, amilyen egységes rendszerré áll össze a magyar őstörténet, s ezen keresztül szinte az egész emberiség történelme. Ha semmi nem lenne igaz belőle, akkor is csodálattal adózhatnánk Paál Zoltán előtt, mert akkor ő volna a világ legnagyobb mesemondója. Ám az olvasót, (a felkészült olvasót is) érik majd meglepetések.
Sok-sok örökérvényű, vagy legalábbis megszívlelendő tanulsága van a műnek. A legalapvetőbb sajátossága mégis az, hogy nem irányul senki ellen.

Bár végig a hun törzsszövetségről és a magyarság gyökereiről van benne szó, ugyanúgy megtaláljuk ezeknek az embereknek az erényeit és hibáit, mint más népek, nemzetek eredendő jó vagy rossz tulajdonságait. Mintha a szerzője valóban felülről szemlélné a világot. A mű olvasója azt is tapasztalhatja, hogy bizonyos események, összefüggések értelmezése több szinten lehetséges. Ezért bárki nyugodtan kézbe veheti, ki-ki megtalálja benne a saját világának megfelelő olvasatot. A Vérrel pecsételve nem versenyezhet a ma oly divatos sci-fikkel vagy thrillerekkel. Nem is ez a célja. De remélhető, hogy eljut ahhoz az olvasóközönséghez, amelyet ez a téma méltán megérdemel.

www.igazszolas.hu/

Mit nem tudunk az igaz szólásról?

Kisfaludy György cikke az Ufómagazin 2002/2 számából.

Bizonyára sok olvasónak megfordult a fejében, hogy egy újságíró miért üti bele lépten-nyomon az orrát olyan dolgokba, amihez vajmi keveset ért. Nos, az újságíróknak pontosan ez a dolga. Olyan témákat is észrevenni és megírni, ami "nem tartozik senkire". Ez mindenkire tartozik. Egy ilyen történetet szeretnék most elmesélni.

Azt is kérdezhetik, miért olyan csapongó témájúak a cikkeim. Nos, azért, mert a világról szólnak. A világ pedig nagyon heterogén. Ezért lettek a szaklapok. Igen ám, de a szaklapok jelentős részét kisajátították a nagy mogulok, és ezért egyre szűkül a szaklapok szerzői köre. Olyan az ember érzése, mintha egy csapda zárulna az emberi értelemre, ami lassan még valami sűrű ragaccsal is megtelik. Akárhány figyelő lát ufókat, azok újra és újra "semmivé lesznek" ebben a ragacsban, és ma is minden kutató azzal kezdi a mondókáját, hogy a tanú színjózan volt, vagy rendőr, katona vagy legalábbis valamilyen hivatalosnak gondolható személy. Ha három részeg lát egy gyilkosságot, akkor a tettest elítélik. Ha háromszáz színjózan lát egy nagy űrhajót, azok akkor is a Vénuszt látták, ha éppen észak felé volt, és akkora, mint egy sportcsarnok. Nos, így vagyunk a történelemírásunkkal vagy a nyelvünkkel is. Aki alaposabban utánaszaglászik, az olyan érdekességekkel találkozik, amelyek sehogyan se illeszthetők be abba a nagy kamukéróba, amit nekünk történelemnek vagy nyelvészetnek szántak. Szorgalmas kis emberek ezer éve munkálkodnak azon, hogy semmit se tudjunk meg nyelvünk vagy génjeink valódi eredetéről, de a figyelmes olvasók bizonyára rakosgatnak már magukban néhány olyan dolgot, amiről már nagyon szeretnének megtudni valami igazat.

Egy kedves tévéoperatőr barátom Dél-Amerikában egy hatalmas barlangban járt, és ott, ahol egy nyolcvanfőnyi angol kutatócsoport semmit érdemlegeset nem talált, látott valamit. Látta a hunok aranylemezeit, méghozzá olyan halomban, annyi tonnányit, hogy elállt a lélegzete. Azok az indiánok vezették oda, akiktől még a nagy macsók is rettegnek. Tilos volt fényképeznie. Arra gondolhatnánk, hogy gonoszok, buták és primitívek, de sok leckét adhatnának a művelt Nyugatnak emberségből. Ugyanitt egy hatalmas ufót is látott, amelyen rovásírással egy felirat volt. Az indiánok azt mondták neki, hogy az van odaírva, hogy "visszatérünk". A hatalmas -és még ma is működő- járműhöz be nem mehetett, de látta, hogy olyan egységes volt, mint egy monolit. Olyan volt, mintha mindent egy darabból öntöttek volna rajta. No, s ami még borzasztóbb: az indiánok azt állították, hogy ők a hunok leszármazottai, és egy-egy valódi hun reflexíjat szorongattak a kezükben. A dolgot még azzal is tetézték, hogy amikor a táncaikat akarták filmre venni, akkor teljes kalotaszegi népviseletbe öltözve táncoltak elő a kunyhó mögül. Mindez akár mesének is tűnhet, de bizony birtokunkban van egy olyan ötszáz éves könyv (is), amiben a hunok történelmi feljegyzései lapulnak óspanyolul. No és az sem mellékes, hogy itthon is megvannak azok az aranylemezek, és az ezek nyomán (ezekkel párhuzamosan) született eredeti rovásiratok, és egyéb bizonyító ereklyék is. Ezeket a feljegyzéseket arvisuráknak hívják, ami egyszerűen annyit tesz mai nyelvünkön, hogy igazírás. A meglévő, úgy tízezer oldalnyi feljegyzés Kr.e. 4042-től indul, és bár kissé már nehézkes a nyelvezete, de egy kis gyakorlattal még bármelyik magyar megértené. Ennyit a nyelvünk nagy ívű evolúciójáról. Ez az irat 6042 éves, és hogy, hogy nem, még ma is elég jól érthető minden magyarnak. Az ötszáz éves Balassit már kiválóan értjük, de a mi szegényes magyar nyelvünk valahogy az ómagyar Mária-siralom óta olyan elképesztő fejlődésen ment át a jövevényszavak és a nyugati kultúra mindent elsodró értelme miatt, hogy mire eltelt néhány száz év, már a maihoz hasonlatos lett a nyelvünk.

Visszatérve az Arvisurára, abban olyan elemeket is találtam, amelyek rendszeres Földön kívüli kapcsolatra utalnak. Kilenc évvel ezelőtt beállított hozzám egy tévérendező, és arra kért, hogy segítsek neki. Csak évek múlva tudtam meg róla, hogy a hun ősök tudásának beavatottja, és őrzője, de az igazi titkos anyaghoz már nem tud hozzájutni, mert meghalt az a nagy rovósámán, aki mindennek teljes birtokában volt. Azt hallotta rólam, hogy ismerek olyan parafenoméneket, akik talán meg tudják idézni a nagy sámán szellemét. Akkoriban alapítottuk éppen együtt sok kutatóval a Parakutatási Tudományos Társaságot, és valóban kapcsolatban álltam néhány megbízható paratehetséggel. Ez nagyon síkos talaj, de nosza, összejött a találkozás. Bejött egy lélek, de arról tudósított, hogy nem lehet a kérésünket "csak úgy" teljesíteni. Mégis mondott valamit, amitől viszont mindenki visszatáncolt. Azt mondta, hogy én meg tudom oldani, ha hívom az Istent. Ez csak nekem nem volt meglepő, mert a médiumok majdnem kiszaladtak ennek hallatán. Leírtam hát a nazírok titkos jelét (a sajátomat), és ennek meglepő eredménye lett. A ceruza írni kezdett, és azt kérdezte, hogy kivel akarok találkozni?

Leírtam: Pál Zoltán. Azonnal kijavított: Paál. A tévés kolléga személyes ismerőse volt, így olyan ellenőrző kérdéseket tett fel neki, amiről csak ketten tudtak. Mindenre pontos válaszok érkeztek. Mondta (írta), hogy hol vannak az arvisurák, de azt is, hogy nem lesz könnyű, mert az özvegye semmiféle módon nem fogja nekünk odaadni. Vele jött Magor is, és egy asztalon lévő ősi ábrába simán belejavította azt, amin előtte már sokan gondolkodtunk. Az a Magor ősapánk volt ő, akinek a mondáink szerint Hunor volt a testvére. Akkor még eléggé jól megértették egymás nyelvét, miután egy volt az édesanyjuk, és édestestvérek voltak. A dolog itt számomra megszakadt. Már el is felejtettem. Sose vettem túl komolyan a szellemeket. Eltelt néhány év, és teljesen váratlanul odajött hozzám Szombathelyen egy hölgy, és a kezembe nyomott egy hétszáz oldalas kéziratszerű könyvet, azzal, hogy itt vannak a kért arvisurák. Kicsit megszeppentem, és meginogtam szkepticizmusomban. Azon tűnődtem, honnan tudja, hogy ezt nekem kell átadni. Egy-két óra múlva elkészült a fénymásolat, és az előadás végén már a kezemben is volt. Hazafelé egész úton olvastam, és hazaérve olyan fontosnak ítéltem meg az anyagot, hogy több másolatot is készítettem róla. Még mikrofilmen is megvan. Ebből egy példány eljutott egy számomra ismeretlen úriemberhez, aki fellelkesülve megszerezte a többi kéziratot is, és eljuttatta az egészet a kiadásig. Két vastag kötet lett belőle, úgy 3500 oldal. Aki szemfüles, még találhat belőle példányokat a magyarság irányultságú könyvesboltokban. Az elhunyt nagysámánunk háromlelkű volt, mint Hermész Triszmegisztosz vagy Jézus. Szóhoz se engedték jutni. A kéziratjellegű első kiadást megjelenés előtt bezúzták. Műve mégis megvan. Az arvisura olyan égi kapcsolatról ír, amelyek távoli bolygókhoz vezetnek, és kiderült, hogy a Sánta Kata irányában sok rokonunk él.

Ezek ma is magyarul írnak (a székely rovásokhoz nagyon hasonlatos írásjelekkel), de csak néhány tolmácsuk képes a hanggal való beszédre. Ez nem jelenti azt, hogy némák lennének, csak más bolygókon használatosabb a metakommunikáció. Ők főképpen szemtől szembe metakommunikálnak. Őseink Kaltes asszony bolygójának mondták a bolygót, ahonnan gyakran érkeztek vendégeik, akik technikát és tudományt tanítottak nekik. A Szíriusz Bétát -amely nem egészen csillagképi "állócsillag"- még nem annak hitték, ami, vagyis még nem fedezték fel a lényegét. Népünk már akkor is "sánta Katának" nevezte, mert ez nem más, mint a Szíriusz csillag társcsillaga, amely az égen -látszólag- hol közelíti a Nagy Kutya (Canis Maior) csillagkép legfényesebb csillagát, hol pedig távolodik tőle. Ez a látszólagos égi mozgás abból ered, hogy egymás körül keringenek. A dogon mondák szerint ez nem is kettős, hanem hármas csillag, csak a harmadik olyan halovány, hogy eddig nem szúrt szemet a csillagászoknak. A Szíriusz A és B 49,9 év alatt kering egyet egymás körül. Mozgásukban van még egy furcsa imbolygás is, amit az a barna törpe okoz, amelyik tömegével és keringési idejével még egy jellegzetes periódust hoz létre a hármas csillagrendszer égi viselkedésében. Ezt további 14 bolygó is modulálja keringésével. Ezért sántikál Kata.

Ezt száz éve már az asztronómusok is észrevették. A dogonok "teljességgel nevetséges állítása" a Szíriusz ötvenéves periódusáról pedig megmaradt a "néprajzi érdekesség" szintjén. A Nagy Kutya a déli égbolt csillagképe, de ilyenkor télen nálunk is látható. Dél felé eléggé alacsonyan látszik, de olyan fényes csillag, amelyhez mérhető a környezetében nem látható. Távolodik tőlünk, és jelenleg kilenc fényévre van, vagyis a legközelebbi csillagok közé sorolhatjuk. Ugyanígy az Aldebaran is sokszor szerepel az ókori feljegyzésekben. A közeli csillagrendszerek közül tudomásom szerint csak a 61 Cigny környezetében nincsen élet, a másik öt legközelebbi csillag környezetében élnek emberhez hasonló lények. Kettő körül szürke bőrűek (a kis szürkék) élnek, a másik három rendszerben pedig hozzánk testileg is sok mindenben hasonló civilizációk találhatók. A "szőkék" főképpen a Szíriusz rendszer negyedik bolygójáról, az Ammáról szokak időnként a Földre látogatni. Az arvisura szerint tízévente indítanak ilyen expedíciókat, de azt "mondják", hogy ez csillagrendszereink folyamatos távolodása miatt egyre ritkulni fog.

Napjainkban a Földet olyan teljes lézeres védőháló védi, amely miatt bizonyos mértékben megfogyatkozott az idegenek baráti látogatása. Természetesen az is hozzátartozik az igazsághoz, hogy nem minden látogató viselkedik a Földön barátságosan. Sok ufós műsorban láthattak erre bizonyítékot. előfordult, hogy a Földről rálőttek egy ufóra. Azt bizonygatták, hogy egy rakéta volt, de bizony látszott alul a felhőkön egy atomrobbantás hevesen szerteterjedő gyűrűje, és ezt követően egy nagy sebességgel távozó fénypászma, de sehol se látszott a rakéta hajtóművének kondenzcsíkja. Ez abból a kis malőrből eredt, hogy röntgenlézerrel lőttek rá az ufóra, amit ennek ellenére sem sikerült leszedniük, mert az meredek szögben hátrálni kezdett. Ez a fegyver két lézertükör között elsütött atomfegyver iszonyatos röntgen- és gammasugár-nyalábját irányítja egy célzótükörre, és innen a céltárgyra. Ilyen szögben se űrrepülőgép, se semmiféle földi jármű nem tud kitérni egy hasonló támadás elől. Egyszerűen csak azért, mert 11 km6sec sebességgel haladva nem lehet másodpercek alatt hátrafordulni. ezt egy földi jármű sem bírná ki, az utasokról nem is beszélve.

De térjünk vissza eredeti témánkhoz. Egy kis részletet mutatok az arvisurából. Az ebben leírtak olyan sok érdeket sértenek, hogy ezért ezt senki se tudhatta meg. Ebből van vagy tízezer oldal, amit sokan olvashattak már. Az idézet egy olyan izgalmas dolgot mond el nekünk, amely rávilágít arra, hogy nekünk hunoknak miért süllyesztették el a teljes történelmét.

"Féltek, hogy az özönvíz megismétlődhet, s ezért az Ataiszhoz hasonló, Zagroszról elnevezett hegyvidékre vándoroltak. Úr-Kámának meghagyták, hogy ők is költözzenek a hegyvidékre árvíz esetén, és figyelmeztessék erre utódaikat. Ez történt a 7758. tűzszerzési évben. Úr-Kámának a fia, Urnina még tengerparti hajósvezér volt, de a templomgazdaság olyan jó módot teremtett, hogy a fia, Úr-Gana már király lett a Káldi-föld parvidékén. Kaltes asszony szekerén újabb égiek érkeztek, és Úr városaának közelében leszálltak a tengerre. Oánész kiúszott a partra. Felső teste emberi volt, mely alul haluszonyokban végződött. Az emberek először féltek tőle, de ő fénylő ékszerekkel kedveskedett nekik. erre Úr népének ifjai kenyérrel és hússal kínálták, melyet ő szívesen elfogadott. Később társai is követték a szárazföldre, s szintén csillogó ékszereket hoztak a nádhajók kikötőibe. A felbátorodott nép minden jóval elhalmozta őket. Úr városának felnőtt lakói eleinte csak nevettek gyermekeik és az Égből jöttek barátkozásán, és az ötödik holdtöltén ők is bemerészkedtek a csatornába. Akkor csodát láttak: reggelre eltűntek az idegenek uszonyai és alsótestük is emberivé változott. Az uszonyok persze lábra szerelhető alkalmatosságok voltak. Tűzokádó és szikraszóró gépeikkel ámulatba ejtették Úr város népét. Ezeknek a csodaszerkezeteknek a kezelésére megtanították a földieket is. Fölmentek a templomba és valami szerkezetekkel az eget nézegették. Erre is megtanították a pateszik gyermekeiket. Mire eljött a 12. holdtölte, megtanulták a földiek nyelvét, a Rát folyó felé pedig elkezdték keresni a csatornázás lehetőségét. Megtanították az embereket a föld művelésére és az állatok megnemesítésére. Pulikkal juhokat őriztettek emberi segítség nélkül. A pulikat eleinte égi szőrpamacsoknak nevezték, mert olyan okosak, hogy nem is állatok. Voltak olyan kis halaik, amelyekkel a magukkal hozottak úgy eljátszottak, mintha barátaik lettek volna. A Kaltes asszony bolygóján lévő kilenc ismeretlen hatalmat úgy magyarázta Oánész, hogy ez Kaltes asszony kilenc csodája, és ez kilenc égi mester létezését bizonyítja. Ezek szerint kilenc égi mester volt Kaltes asszony bolygójának a mozgatója. Égi eredetű tudásuk lehetővé tette, hogy már 540-szer fölkeressék Joli-Tórem bolygóját. Minden ilyen látogatás előtt 800 égi lakó dolgozott Kaltes asszony egy-egy szekerén. De egy alkalommal kilenc égi lakó itt maradt Földünkön, és a földi lakók közül választottak maguknak párt. Ettől kezdve a földiek is elkezdtek okosabbak lenni, és néha nem ették meg legyőzött ellenségeiket. a földi növényzetet az égiek magvakkal nemesítették. A Föld lakói valamikor a fákon épített fészkekben kerestek menedéket a nagy testű állatok elől. De később megtanultak rájuk dorongokkal, csapdákkal és kövekkel vadászni. Egy-egy nagy állat elejtése dús lakomát biztosított.

A nagy földrengések, eljegesedések után olykor alig maradt ember, de az égből jöttek egyre nagyobb sikerrel tanították meg a földieket a védekezésre. Az égből mindig kilencen jöttek. Volt rá eset, hogy közülük itt valaki elpusztult. Ilyenkor a visszatérők Kaltes asszony szekerén valakit magukkal ragadtak. Az ilyenre azután azt mondták: jók voltak, tehát a mennybe mentek, és az isten fiainak nevezték őket. Ilyen földi látogatások addig történtek, amíg el nem érkezett a Nippurban is följegyzett titokzatos 4 320 000-es életforgási szám. Azóta csak Kaltes asszony-féle gyöngyszemecskével figyelik a Földön maradt, igen elszaporodott utódaik életét. Amit így meglátnak, azt bizonyára beírják az Élet könyvébe. Erről az óriási időről, de még annak töredékeiről is csak olyan ember beszélhet, aki a 4320 és az azt felező 2160-as szám lényegét, a Világholdévet meg tudja érteni. Az ilyen ember elmondhat annyit, amennyit a földi ember értelme fel tud fogni. Földünkön az emberiség elszaporodása mindig táplálkozási nehézségeket okozott. A megoldást a számok hozták. Amikor például a megengedett étkezések száma a Rát-Tigris völgyében elérte a 4320-at, a 43200-at, illetve a 432000-t, hol kisebb, hol nagyobb özönvíz keletkezett. Ha nem özönvíz jött, akkor üvöltő vízisárkányok jelentek meg az égbolton és megcsapkodták a Földet.Buda leánya, Aran Ten vitézhez, a gyakran kiáradó Nagy folyó ifjú királyához ment férjhez. De a folyó minden gyermeke születésekor kiáradt. A sok áradást a gyakori szüléseknek tulajdonították, és ezért Aran bátyja, Ten vitéz férfi népét felbujtotta, hogy ölje meg Ten vitézt. A gyilkosság után Aran tenger gazdagságával hazatért Úr városába, és várta azt a férfit, akit a bölcsek jóslata szerint az égiek igértek neki. Nemsokára csakugyan megérkezett Samasna Pistije, aki tengernyi szenvedés után végre feleségül vehette Arant. Sok fiuk és leányuk született. Buda halála után Samasna Pistijét az Úr hegyén épült templomban királlyá kenték a pateszik.

Samasna Pistije igen bölcs és okos uralkodó volt. Birodalmát apró gazdaságokra osztotta. A földműves nép három nap Úr város földjein tanulta a papoktól a földművelés okosabb módját, a másik három nap a saját földjeiken igyekeztek kipróbálni. Terményeikből, gyümölcseikből és állataikból aztán vittek Úr templomának. Az okosabb földművelés, a nagyobb állatszaporulat és Úr csatornázása meghozta gyümölcsét: nagyon meggazdagodtak. Ifjaik látni szerették volna a világot, sőt Úr nevében meg is akarták hódítani. De előbb elsajátították Úr templomának rovásismeretét. Az elaggott Samasna Pisti sírt örömében, amikor nevelt fiai, akik Ten és Aran házasságából származtak, fölkerekedtek, hogy visszavegyék Ten vizét birtokát. Amikor az önálló gazdaságok száma elérte a 4380-at, Samasna Pistije elrendelte a Nagyvíz vidékének meghódítását."

http://arvisura.van.hu/keret.cgi?/kisfaludycikk.htm

Piliscsaba legendája

Szerző: Dr. Solti Gábor **Piliscsaba nevének eredete** „Pilis, régi nyelvünkben a papi tonzúra neve … a magyar hegyek elnevezésében kopaszt jelent.” (A Pallas Nagy Lexikona XIII. kötet 1896. p. 1057)

Így a Piliscsaba határában lévő Kis és Nagy Kopasz hegyek is Pilisek, Kis és Nagy Pilis. De Kopasz hegy a neve a Pilisszántó és Piliscsév közötti, 376,8 m tszf hegynek is, mely a hegység névadó, legmagasabb, 756 m tszf magas Pilistől délre található. Így a Kopasz hegyek neve nem csak a csúcsok kopárságára, egykori erdőtüzek okozta kopaszságára utalnak, hanem ezek is Pilisek. A Pilis hegységtől délre, Nagykovácsi-Telki-Pély-Budakeszi községek által határolt térségben is található Nagy Kopasz (559,6 m tszf) és ettől délre egy Kis Kopasz (353 m tszf) hegy is.

Csaba név (Chaba, Choba, Ceba, Soba) Valószínűleg török eredetű, amit az ajándék jelentésű csagatáj caba szó is bizonyít. Régi magyar személynév, mely néven legelőbb a pannonhalmi apátság alapító levelének tanúi közt a Szt. István alatt élt Ceba ispánt találjuk. (A Pallas Nagy Lexikona IV. kötet 1893. p. 585.)

Piliscsa nevének történetét Hauck János az alábbiakban foglalta össze: „Szülőhelyünk Piliscsaba neve két szóból áll, melynek alaptagja Csaba. Mi, németek Tschawa-nak neveztük. A középkori források különbözőképpen említik: 1263-ban Csaba, 1272-ben, 1276-ban Chaba, 1319-ben Chabia, egy 1393-ban kelt oklevélben pedig Chabya-ként szerepel. Egy másik, 1401. évi kútfőben a Chaba és Chava névalakok olvashatók. A község neve előfordul Magna Chaba (Nagy Csaba) formában is (1304-1320). A Piliscsaba (Pilis-Csaba vagy Pilis Csaba) elnevezés csak a 18. század első harmadától kezdve bukkan fel a forrásokban.” A középkorban Piliscsabát Csabának vagy Nagycsabának hívták, megkülönböztetve az Esztergom vármegyei Kiscsabától (Csiky B. 2004.)

Csaba-monda A Csaba-monda egyik legszebb mondánk, a hun-magyar hagyomány része. Priszkosz rétortól tudjuk, hogy a görög császár, Honorius lányától született Csaba, Attila hun király legkedvesebb fia volt. Így várományosa lehetett a világ legnagyobb birodalma királyi trónjának. Attila hirtelen halála, meggyilkolása miatt valószínűleg nem történt meg az utód kijelölése, elfogadtatása. A középkori krónikák (Kézai) szerint az utódlás körül kitört a testvérháború. Csabával tartottak a hunok, Aladárral a németek, élükön a ravasz Detrével és más idegen népek. Az első csatában Csaba győzött, de aztán a 15 napig tartó sicambriai (Ó-Buda) ütközetben vereséget szenvedett féltestvérétől, a német fejedelemnőtől született Aladártól. A monda szerint Csaba királyfi vérelállító gyógyfűvel gyógyította meg 15 ezer megsebesült vitézét. Ez a vérfű (Sanquisorba officinalis) ma is megtalálható a Piliscsaba környéki réteken, míg vérállító Csabaire (Sanquisorba minor) inkább a száraz lejtőkön, ugarakon terem. Beythe Isrván óta néhol így nevezik a földi tömjén (Pimpinella saxifraga) vérelállító népies gyógyfüvet is. A vérfüvet, vérállító gyógyfüvet, a földi tömjént nevezik Csabairének is.

Csaba a 15 ezer hunnal Görögországba, Honorius császárhoz menekült. Seregének egy része, mintegy háromezer vitéz, Chigle (Csigle) mezőre jutott. Erdély hegye-völgyes vidékére vonulva – a székelyek hagyománya szerint – letáboroztak, lovaikat, barmaikat megitatták a Küküllő vizében, aztán felverték a sátraikat a folyó közeli lankákon. Itt várták vezérük visszatértét, Pannóniába jövetelét. Ezen túl magukat székül-öknek, székelyeknek nevezték. A székelyek között évszázadokon keresztül fennmaradt a hit, hogy Csaba királyfit a Hadak útján, a Tejúton várják vissza seregével együtt. ”.

Erről szól a székelyek csodálatos himnusza: „Ki tudja, merre, merre visz a végzet: göröngyös úton, sötét éjjelen. Vezesd még egyszer győzelemre néped, Csaba királyfi, csillagösvényen. Maroknyi székely, porlik, mint a szikla

Népek harcának zajló tengerén,
Fejünk az ár, jaj, százszor elborítja,
ne hagyd elveszni Erdélyt Istenünk.

Ameddig élünk magyar ajkú népek, Megtörni lelkünk nem lehet soha, Szülessünk bárhol, földünk bármely pontján Legyen a sorsunk jó vagy mostoha, Keserves múltunk – évezredes balsors, Tatár s török dúlt, labanc rabigált. Jussunk e honban, magyar-székelyföldön, Szabad hazában élni boldogan.”

A Székely Himnusznak több versszaka is van. Ezekben egyre inkább beborul az ég, és egyre inkább kiderül, hogy nem tud távlatot, hitet adni a székelységnek. Pap Gábor úgy látja, ahhoz „hogy a székelység magára találjon, nem csak a jelen helyzetét érezze át teljes mélységében, annak minden tragikumával együtt, hanem a fényt is meglássa az alagút végén, akkor ide kívánkozik egy olyan versszak, amely közvetlenül az elsőt követi.”

„Kigyúlt a mennybolt, zeng a Hadak Útja Csaba királyfi gyűjti táborát. Szűnik az átok, kiapadt a kútja, Szívünkön égi öröm lángol át. Hiába zúgsz már, gyűlöletnek árja, Megáll a szikla, nem porlik tovább! Imánk az Istent újra megtalálja: Köszöntsd ma, népem üdvöd hajnalát.”

A Csaba-mondát feldolgozta Arany János és Benedek Elek is (A Hadak Útja). A reménytelen visszatérés várásából származott a mondás: Akkor térj meg, amikor Csaba Görögországból! A várakozás azonban nem tartott örökké. Kézai Simon szerint 872-ben vissza is jöttek a hunok (már ha nem is Csaba királyfi vezetésével). Csaba 13 évig maradt Görögországban, de aztán egy évi viszontagságos utazás után visszatért a Fekete-tenger mellékére, Kis-Scithiába, csatlakozva testvéréhez, Attila nagykirály egy másik fiához, Hernachoz (Irnic), ahol nagyapja, a még életben lévő Bendegúz – Attila apja – tanácsára Korozméniából vett feleséget, akitől két fia, Ed és a honfoglaló magyarsághoz csatlakozott Edemen, az Aba nemzetség őse született. Csaba, amikor közeledni érezte halálát, végrendeletben meghagyta a szkítiai magyaroknak, hogyha megerősödnek, álljanak bosszút Attila (Etele) ellenségein.

A XII-XIII. században élő hagyomány szerint egy magyar néptöredék a kalandozások korában Csaba vezérletével a Balkánra költözött. Tud erről Anonymus és a hun történet szerzője is. E két motívum lehetett az alapja a Csaba-monda kialakulásának. A Csaba-monda valós történeti eseményeken nyugszik. Attila fiai apjuk halála után visszatértek az Al-Duna vidékére, a bolgárokkal törzsszövetséget hoztak létre, s nagy birodalmat alapítottak Irnik vezetésével. A hunság a székelyekben és a magyarokban él tovább. Így érzett a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István, az 1814. november 21-én naplójába írt feljegyzése alapján: „Hogy a hunok legvalódibb fajtájából származom, arra elég bizonyíték, hogy a legszebb Alpok közt Svájcban vagy Itália legbujább völgyeiben sem vagyok képes olyan forrón, lelkesen, rajongón érezni, mint hazám pusztáin és síkságait.”

A csata helyének legendája Piliscsabához fűződő mondákból táplálkozik az az újabb, Pilis-kutatók által vallott feltételezés, hogy egykor a Kenyérmezei patak völgyét kiterjedt víz borította, melyből gátként, félszigetként emelkedett ki a Pilis déli nyúlványa, mely elválasztotta a szintén vízzel borított Aranyhegyi patak völgyétől. Erre a mondakörre utal Békés István Pest-megyei barangolások c. könyvében (1975.) a Piliscsaba fejezetben (pp. 266-269). A Piliscsabát a kor szellemének megfelelően erősen antiklerikális, szocialista szófordulatokkal, jelzőkkel megírt ismertetésből azonban ezt a mondát érdemes kiemelni.

„A hagyomány szerint, amelynek forrását nehéz lenne kideríteni, Piliscsaba neve, mint talán Csabacsüdé, Békéscsabáé, a csehszlovákiai Csabaházáé, vagy akár a Csabagyöngye csemegeszőlőé – a regés Attila-sarj: Csaba hun királyfitól származik. Piliscsabán az a hiedelem járja, hogy Attila halála után Csaba királyfi e helyen szállott szembe először a német segélyhadak élén a hun trón megszerzésére törő bátyjával. Újabb történeti kutatások alapján a monda stratégiailag talán igazolható is. Ugyanis, amennyiben a hun mondakörnek ez a mozzanata történelmi hitelű, akkor a vízválasztó hegység, amelyen át a vonat a pilisvörösvári völgyből alagúton jut a piliscsabai völgybe, jó védelmi vonal lehetett Csaba seregének. Innen előnyösen biztosíthatta a nyugatról jövő támadások ellen a Pomáz vagy Óbuda környékén feltételezett „Attila városát”. A másik szivárványos helytörténeti hipotézist a környék kora középkori úthálózatára alapozzák. Az elképzelés magva: az Esztergomba vezető kalmár-útról Pomáz-Pilisszentkereszt völgyén, a későbbi Buda-Esztergom közti útvonalról Csobánka-Pilisszántó nyergén keresztül Székesfehérvár felé központi kereszteződésként Piliscsabán át vezetett az út. Ebből folyik a következtetés, hogy az Óbudán elhunyt I. István király holttestét Piliscsaba-Zsámbék-Székesfehérvár útvonalon vitték örök nyugalomra királyi székvárosába…”

A jelenlegi elképzelés, hogy ez a hely nem a jelenlegi 10-es út mentén, a Kopár csárdával jelölt „hágónál” lehetett, hanem ettől D-re a Csaba hegy (291,7 m tszf) és a Hárs hegy (328,9 m tszf) É-i oldalán húzódó Borókás völgy lehetett az egykori átjáró. Ettől É-ra emelkedik a Magas hegy (355 m tszf). Ennek ÉNY-i oldalában található a Csabai gomba. Hogy lehetett-e erődítmény, mely védte az átjárót, ma már nehéz lenne kideríteni, hiszen abból az időből kevés, a magyarság eredetével kapcsolatos régészeti emlék maradt meg (köszönhetően a négyszáz éves Habsburg, majd a negyven éves szovjet megszállásnak). A fenti mozaikokba illeszthető a Piliscsaba-Klotildliget Községszépítő és Természetvédő Egyesület megbízásából 2004-ben kiadott , Csiky Balázs által írt „Piliscsaba - Látnivalók” kiadványában:

„Piliscsaba területe évezredek óta lakott hely. A Kálvária-domb keleti oldalán késő bronzkori urnasíros kultúra temetkezési helyét találták meg 1955-ben. A Rác-völgyben rézkori és La Tene-kori leletek kerültek elő. Ugyanezen a lelőhelyen a II. század második fele és a IV. század közepe között funkcionáló lakóépület állhatott. Az előkerült római falak, kerámiatöredék és egyéb leletek villaépület vagy egy őrállomással összeépített villa fennállását bizonyítják. Ugyancsak a község déli részén, a téeszmajorban és a Végső utca egyik házának udvarán római vízvezetékcső került elő. Bél Mátyás, a XVIII. Század egyik legnagyobb tudósa Csabán latin feliratú sírköveket és épületmaradványokat figyelt meg.

A középkorban Piliscsabát Csabának vagy Nagycsabának hívták, megkülönböztetve az Esztergom vármegyei Kiscsabától. A terület a pilisi erdőispánsághoz, majd az ebből kialakult Pilis vármegyéhez tartozott. A középkori Csaba régészeti leletek tanúsága szerint a mostani temetőtől délkelet felé, a mai 10-es út mellett lehetett, itt állhatott a falu középkori temploma is. A korábban említett rác-völgyi régészeti lelőhelyen is kerültek elő Árpád-kori leletek.”

Csaba szobor és címer A Kárpát-medencében ismereteink szerint a székelyudvarhelyi Emlékezés Parkjában áll Csaba királyfi szobra, mely Blaskó János alkotása.

A 2004. április 1-én alakult Piliscsabai Patrióták Klubja címert alkotott, melyben a Csaba-monda elemeit jelenítette meg. A kék pajzson Csaba királyfi látható, amint ezüstszínű lován, az aranyló csillagösvényen felfelé kaptatva íját kifeszíti. A zöld dombokba három nyílvesszőt lőtt. A monda szerint így keltette életre hadseregét. A címert Kollár László ötlete alapján Vagyóczky Károly grafikusművész rajzolta meg. A végleges változat kialakításához ifjabb Csízi István adott sok segítséget.

Piliscsaba gazdag természeti és épített értékei mellett a hun-magyar mondavilág egyik legszebbje, a Csaba-monda is községünkhöz köthető. Ezt ugyanúgy meg kell őriznünk, és ápolnunk mint a védett fasorainkat, forrásainkat, épületeinket, szobrainkat. Ismertté kell tenni a falu lakói felé, az iskolában oktatni, hogy mindenki patrióta büszkeséggel érezze magáénak ezt is.

Www.piliscsaba.hu/piliscsaba

"Amikor nagy-nagy veszedelem kerekedik, a gondolat leszáll és megmutatja magát a Nemzetnek. És az emberek meglátják benne az ősi törvényt, amit Csaba tett: összetartással, békességgel, munkával és igazsággal meggyőzni minden veszedelmet."

"Mindig magunkért, soha mások ellen. Ne bosszúvágy vezessen, hanem szenvedő magyar véreink iránt érzett mélységes szeretet, féltő aggodalom. Ha ilyen lélekkel indulunk neki egy új honfoglalásnak, és szívós kitartással ragaszkodunk ahhoz az egyszerű igazsághoz, hogy a Kárpátok medencéje ezer éven át otthonunk volt, és se bevándorlónak, se beszivárgó menekültnek, se erőszakkal odatelepítettnek nincsen joga ahhoz, hogy onnan kiüldözzön, rajtunk uralkodjon, nyelvét, szokásait reánk erőszakolja, és minden erőnket összefogva azon leszünk, hogy meggyőzzük az egész emberi világot a magunk igazáról: kétségtelen, hogy a mustármag erejének ígérete beteljesedik rajtunk! Csodára várni hiábavaló! A csodát cselekedni kell. De ahhoz, hogy megtehessük ezt, méltókká kell válnunk a csodához."

(Wass Albert)

CSILLAGÖSVÉNYEN - 1/A ; Hazatérés ((TELJES)) magyarvagyok.com/videok

***Wass Albert* (1. rész) *Csillag-ösvényen* hazatérek újra - YouTube**

***Wass Albert* (2. rész) *Csillag-ösvényen* hazatérek újra - YouTube**

Fényeslitkei Asszonyok

A tatárjárás idején történt, hogy a védtelen községekre rátörtek a tatárok, az asszonyokat, lányokat elhurcolták, a községeket kirabolták, jószágukat elhajtották. Fényes ritkán nem volt férfi, aki a noket megvédje. Volt a községnek egy bátor asszonya, aki összeszólította a társait, hogy mángorólt, nyújtófát tegyen mindenki a köténye alá, csípos paprikát cserépedényekbe, így menjenek a tatárok elibe! Majd a falu szélén méhkasokat hordtak össze, és úgy vonultak a tatárok elé. Ez a bátor asszony boldog állapotban volt, o vezette a asszonynépet. Mikor a tatár fejedelem meglátta, azt mondta:
- Átkozott szem, amely nem kap rajtad! - és kitárt karral közeledett felé!
Mikor közel ért, szembevágta a cserépedény paprikával az asszony a tatár fejedelmet, és hasonólan minden asszony egy-egy tatárt. A tatárok felboszültek, és az asszonyoknak rohanva, felborították a méhkasokat, melyeket az borított méhkasokból kiszabadult dühös méhek a tatárokat úgy összecsípték, hogy azok a földön hemperegtek. Az asszonyok nyújtófával, mángorólval verték oket agyon.
Ez az asszony volt Máté Klára, s másnap két fiúgyermeknek adott életet. Ilyen legyen minden magyar asszony!

http://central.budapesti.info/mesebirodalom

Reményik Sándor: Tusakodás hősi halottakkal

Hát igen:
Elfolyt a vérük
Kárpátok alatt és a Délvidéken,
S ha beteg s gyáva létezésem
Hozzájuk mérem:
Szégyen,
Szégyen,
Szégyen.
Háromszor is, százszor is szégyen.
S mégsem,
S mégsem,
Azért sem!
Kifolyt a vérem nekem is,
Nem egy hatalmas lendülettel,
De vergődve s viaskodva
Egy nyomorú életen át
Foghatatlan kísértetekkel.
Sok vércseppből lett költemény is,
Megtartó lélek mégis, mégis.
Igazolom, igazolom magam,
Hallgassatok, hallgassatok meg:
Halott vagyok,
S talán mégsem
Hullt a vérem haszontalan!
Igazolom, igazolom magam!

Igazolások bús korszaka ez.
Igazolom, igazolom magam –
Ha más nem látta, csak a képzet,
Sok gyötrő éjjelen
Látták a csillagok
Vajúdásomat, az egészet.
Látták, hogy gyönge s gyáva vagyok én,
De gyávaságból, s gyöngeségből
Csodára erő lesz és költemény.
Én is, én is hősi halott vagyok,
Botcsinálta, sors csinálta halott.
És hős és hős,
Kegyetlenül erős –
Másképp nem bírtam volna ki
Az évtizedes tehetetlenséget,
Dervisként magam körül forgást,
Hirdetve másnak a kitartást,
Nézve némán a tíz körömre,
Mely belemarkolt az itthoni rögbe.
Igazolom, igazolom magam
Perc alatt kifolyt hősi vérnél többel,
Kopott, örökké véres tíz körömmel – –
Jaj, mégsem, jaj mégsem –
Állnak, s szájtátva bámulnak egy néven
A népek, nevemen –
Hogy érdemeltem, hogy ez így legyen?
Csak vártam, vártam megváltó Uramra,
Átkommal, bűneimmel tusakodva –
Hős az, ki ugrik, s a halálba lendül,
És hogy jól tette: hiszi, hiszi szentül,
Egész országért, fegyverek elé –
Én csak a lelkem rémei elé,
Mindig azok elé…
Bethesdai beteg –
Magánytól irtózik –
Mégis Magány és Jézus kell neki –
Hever és baját ki nem heveri –
Nem egyéves, – egy életes beteg –
Nem halálos, de életes beteg,
S ez rettenetesebb, [99]
Ez rettenetesebb –
Magánytól irtózik,
S mégis Magány és Jézus kell neki,
Bár jövetelét alig hiheti,
Ő kell egy szál virággal s egy szál szóval,
Vagy aki jő az Ő nevében,
Az Ő nevében minden örök jóval.
Az Ő, az Ő nevében…
Haj, a Délvidék halottaitól,
Hőseitől most, hogy eltértem,
Pedig csak azt akartam mondani.

Mégis ők az egyetlenek,
igaziak, igaziak,
S nem fogadják, nem fogadhatják el
Az én véres
Igazoló lapjaimat.
Állnak, s szájtátva bámulnak a népek
Egy néven, nevemen.
Mivel szereztem én ezt a nevet,
Hogy érdemeltem, hogy ez így legyen?
S ők jeltelen és névtelen
Sírokban porlanak –
Jól végzett munka után
Jézusát várja mindenik.
Várja, várja.
És nem hiába várja.
S minden magamigazoló
Kapkodó hiúságom: kába,
Hiába,
Én élek, s gúnynév ez a név már –
Ők névtelenül porlanak.
S mint porszem fölé a Himalája:
Fölém oromlanak

Kalangya, XII. évfolyam (1943. március 15) 3. szám

Péchy Horvát Rezső: Dregán Márton tréfája

I.

Deák Mihály dúsgazdag, jó vérű baranyai földbirtokos mohácsszigeti pusztáján nagyszabású borkóstolót rendezett. A két vármegyére – Baranyára és Bácskára – szóló legényes murira a közeli és távoli környék valamennyi vidám férfija hivatalos volt. Azok is, akik még a magános, de annál gondtalanabb egyedüllétet élvezték, és azok is, akik mint a vendéglátó házigazda – nemcsak „házas", hanem családos honpolgárok voltak már. Így hát eléggé különböző volt az összeverődött társaság, ami az emberi állapotukat illette, ám abban pontosan megegyeztek valamennyien, hogy a jó Deák Miskához hasonlóan egytől egyig nagy hírű, tizenhárom próbás Don Juánok voltak.
A murira tehát éppen elegen és sokfelé készülődtek a jó falusi urak. Kenték is a hintótengelyeket Babarcon éppúgy, mint Regőcén, Szederkényen csakúgy, mint Bajmokon, Roglaticán éppúgy, mint Somberek vidékén. Lázban voltak a két vármegye érdemes nemes urai, akik már előre érezték annak az áldozati bárránynak, illetőleg a belőle készülő pecsenyének csodálatos illatát, amellyel a házigazda traktálja majd a borízlelés érdemes közönségét. A salátául szolgáló futaki nyers káposztával, a csikériai kerek sajtokkal és a nyelvet égető, gyomrot csikaró kupusinai hegyes paprikával egyetemben.
A készülődő urak között azonban egyszer csak futótűzként rohant szét a hír, hogy Deák Miska meghívta Mohácsszigetre két állhatatos haragosát is: Kopácsi Pétert és Gürtel Miksát. Ez azért volt hihetetlen, mert a dolgok ismerői szerint olyan kényes ügyről tudtak a három férfi között, ami emberi számítás szerint lehetetlenné tesz mindenféle közeledést vagy kibékülést. „Emberi számítás szerint", ámde úgy látszik, az embereknél hatalmasabb erő avatkozott az ügybe és abba, hogy a három jeles parlagi gavallér ne fújja tovább egymás ellen a haragot.
Az ádáz ellenségeskedést felidéző ügy – természetesen – szoknyaügy volt. Nő volt a gyűlöletük főbenjáró oka, mint minden nagyobb harcnak és háborúságnak férfiak, népek, sőt országok között…
Történt ugyanis, hogy a férfiereje tökéletességében szörnyen mohó Deák Miska pár év előtt elcsalta a Gürtel Miksa szépséges babáját, a madarasi kukoricacsősz tündérszép leányát. A károsult igen-igen szívére vette a veszteséget, annyival is inkább, mert a szépséges parasztlányt nagy gavallériával kipalléroztatta, átgyúratta, felöltöztette, és mint ilyent, úri háza díszének tekintette. Ezenkívül – de ezt csak rossz nyelvek kárálták – gyengédebb érzelmeket is táplált a csőszhölgy iránt, akit – állítólag – a hites feleségévé akart tenni.
Mindez talán nem lelt volna olyan főbenjáró hiba, ami miatt két évtizedes jó cimbora örök időkre szakított volna egymással.
A sértés nagyobbik fele az volt, hogy Deák Miska, aki hamarosan megcsömörlött a gerlicebúgástól, rövid pár hónap múlva férjhez adta a viruló Klárit, természetesen „rangon alul": egy gulyáshoz; azt a leányt, akit a másik földbirtokos vak szerelmében nem átallott volna a hitvesévé felemelni…
Gürtel Makszi tehát halálos sértődést érzett, amiben hűségesen osztozott vele a sógora, Kopácsi Péter is, aki Gürtellel együtt, de külön-külön is engesztelhetetlen, öröklétig tartó haragot fogadott a sértő fél ellen.
Annál óriásibb bomba volt tehát a Deák Miska szeretetteljes meghívása a borkóstolóra, amire – hosszas tanácskozás után – a két haragos elhatározta a részvételt.

A meghívás széles körben okozott izgalmas csodálkozást.
– Aha! Ez a meghívás engesztelés akar lenni a Miska részéről – vélekedtek az ismerősök, és kíváncsisággal lesték a fejleményeket.

II.

Gürtel és társa azonban mindenkinek éktelen meglepetésére szokatlanul hosszú és titokzatos értekezés után akként döntöttek, hogy élnek a szíves meghívással, és – hacsak óvodás gyerekek nem fognak hullani az égből – a kitűzött napon ott lesznek a szigetbeli borkóstolón.
Maguk között azonban a bosszúállás különböző szörnyűséges válfajain tűnődtek. Mert elhatározlak, hogy miután a Deák Miska embertelen vágásának alapos visszaadására most érkezett el a legpompásabb alkalom, ezzel szigorúan élni fognak.
Amikor tehát kisütötték a legcifrább tervet, nyomban a kiviteléhez fogtak. Persze, nagy-nagy röhögő riadallal, mivelhogy a terv kolosszálisan kitűnő, a bosszú pedig feledhetetlenül eredeti és pompás volt! (Arra persze nem is gondoltak, hogy minden visszafelé sülhet el.) A szigeti muri előtti napon tehát bekocsiztak Gürtel és Kopácsi urak Pécsre, ahol az izr. templom előtt meghúzódó „családi" kocsmában ütötték fel a hadiszállást.
Innen kényelmesen kisétáltak a marhavásártérre, mivel aznap történetesen állatvásár volt. A téren aztán gondtalan képpel elvegyültek a három vármegye kupecei, hajcsárjai, lókötői közé.
Ahogy óvatosan, feltűnés nélkül nézdegélik a dologtalanul ott ténfergő sokadalmat. Kopácsi egyszer csak alaposan oldalba bokszolta könyökével a sógorát:
– Odanézz, Maxi! – súgta örvendező hangon. – Ez a pasas a mi emberünk!
Azzal egy kék vászonba öltözött, igen zömök testalkatú, hajcsárféle atyafira inteti a szemével. A kiszemelt idegen elbámészkodva állt a bemeszelt korlátkerítés mellett, és egykedvűen szortyogtatta kétkrajcáros makrapipáját.
– Hé, atyámfia! – szólt Gürtel a bámészkodó férfira. – Akar-e nekünk jó fizetségért valami kényes szolgálatot tenni?
A kékruhás ember alaposan megnézte a két összeesküvő rokont. A szemle jól üthetett be, mert a képe néhány árnyalattal barátságosabbra gömbölyödött.
– Lehet, ha muszáj – jelentette ki rezerváltan.
– Muszáj, muszáj! – kapott a szón Gürtel, és hozzátette: – Kis szükségünk lenne kegyedre holnap este…
– Ha okosabb dolgom nem lesz, hát elmehetek – így a válasz.
Erre hármasban bevonultak az egyik szellős lacikonyhába, s a ponyva alatt Gürtel nagy óvatossággal elmondta a kiszemelt atyafinak, mit óhajtanak tőle:
– Holnap vacsoratájban pár értelmes cimborájával ráront kend a mohácsszigeti Deák-tanyára, kizsebeli az egész társaságot, közöttük persze minket is – és reggel visszahozza az elszedett holmikat…
Az ember szemei egy pillanatra megcsillámlottak.
– Mi jár ezért a mókáért? – kérdezte.
Gürtel és Kopácsi gyorsan összenéztek.
– Száz pengő! – vágta ki Gürtel. – Ötvenet akár most is kifizethetek előre!
– Köszönöm – tiltakozott a derék ember –, de csak a munka után szoktam a fizetést felvenni.
Már éppen parolázni akartak a sikeres megállapodásra, amikor az ember egyszerre elkomorodott, és így szólt az örvendező urakhoz:
– De mi lesz, ha ránk törnek a csöndérek? Azok ugyan nem hiszik majd el, hogy afféle műrablást csinálunk!
Gürtel nagyot csapott az aggodalmaskodó ember vállára:
– Hát hiszen azért szolgabíró az én szerelmes sógorom, ez itt ni aki itt ül velünk.
És Kopácsi Péterre mutatott, aki csakugyan szolgabíró volt a mohácsi járásban.
Ezen aztán – mit tehetett egyebet – a derék idegen is jót nevetett. És most már végképp megnyugodva, szívélyesen és hatalmasan parolázott az urakkal.

III.

Dregán Márton veszedelmes délvidéki zsivány volt abban az időben. Szekszárdtól Kiskőszegig és Bellyétől Berzencéig félelmetes híre volt, s ezt a hírhedt nevezetességét az általa és a bandája által véghezvitt számolhatatlanul sok rablás, útonállás, betörés, fosztogatás, falmegásás és gyújtogatás szerezte meg neki. Ezenkívül még néhány rablógyilkosság is nyomta a banda lelkiismeretét, no meg az, hogy egypár csendőrt elküldtek szolgálni a – másvilágra.
Gürtel és Kopácsi úgy beszélték meg a vásáros atyafival, hogy ez a Dregán Márton álarcában fog szerepelni a kérdéses alkalommal. A Dregán Márton név félelmetes volta miatt…
Így is történt.
Másnap este a jól sikerült kóstoló már javában folyt. Éppen a vacsorához telepedett már a társaság, és mennybéli parfőmök illata kezdett szétfelhőzni a körülhordott óriási tálak tartalmából.
Ekkor hirtelen csörömpölve felpattant a kétszárnyú ajtó, és a szobába vagy egy tucat kék mándlis, kék gatyás betyár toppant be. A marcona, zord tekintetű fegyveresek elálltak az ajtókat és az ablakokat.
– Senki se mozduljon! – dübörgött fel a vezér hangja, a tegnapi pécsi vásárbeli atyafié. – Dregán Márton vagyok, tizenkét emberemmel…
A vacsorázó úri nép szorongva, meghökkenve nézte a terembe nyomuló zsiványokat, és falfehéren, félve pislogtak a hírhedett nevű Dregánra. Gürtel és Kopácsi szintén jól játszották az ijedtet.
– Most mindenki szépen ideadja a pénzét és az értéktárgyait – rendelkezett a vezér –, aki pediglen ellenkezik, az a halál fia!
A banda egyik fele a készenlétben tartott fegyverekkel őrködött, mialatt a másik fele összeszedte a vendégek pénztárcáit és ékszereit, valamint az asztali nehéz ezüstneműt, ami éppen két tarisznyát töltött meg színültig.
Ezután elvonult Dregán és a bandája.
A társaság egy darabig még megrökönyödten, meredten ült a helyén, a fehér asztal mellett, azonban Gürtel lármás biztatására csakhamar magukhoz tértek, és – ha fanyarul is – napirendre tértek az eset felett. Változatlan étvággyal felették a kitűnő vacsorát, azután hozzáláttak a deáki borok kóstolgatásához, miközben „úgy mellékesen" reggelig verték a blattot hozomra. Heggel azonban Gürtel és összeesküvőtársa hasztalan lesték a „szegénylegényeket", az „alkalmi" Dregán Márton elfelejtett jelentkezni a zsákmánnyal. Sohasem is látta azt többé egyik volt tulajdonosa sem…

IV.
Ezek után évek peregtek le, kinek lassan, kinek gyorsan.

Egyszer csak azzal ijesztett rá a hatóság a derék Gürtel Maxira, hogy sürgősen beidézték a megyeszékhelyre – bűnügyben. Szorongva igyekezett fel a hegyre, ahol az ódon, kedves megyeház sárga palotatömbje mellett ott áll az ügyészség barátságtalan épületkolosszusa, amelybe idézve volt.
– Szervusz, Maxikám! – üdvözölte a földbirtokost a soros ügyész, s nyomban bevezettetett kettőjükhöz egy zömök, kék ruhás atyafit.
– No, Maxikám, ismered ezt az úriembert? – kérdezte huncutul az ügyész, és bolondul élvezte a Maxi arcának bamba torzságát, amit a szörnyű meglepetés rajzolt rája.
– Hogy ismerem-e?! – lelkendezett Gürtel. – Hogy a csodába ne ismerném? De még milyen jól ismerem! Hiszen ez az ember volt az, aki pár éve a Dregán Márton képében rabolt ki bennünket a mohácsi szigeten!
– A saját képében, öregem, a saját képében! – nevetett harsány hahotával az ügyész – Mert ő maga Dregán Márton, ha tudni akarod!
Gürtel megrökönyödött a váratlan leleplezésre, aztán készségesen jegyzőkönyvbe mondotta a mohácsszigeti műrablás történetét, nem hagyván ki, hogy a jeles „alkalmi" zsivány páprádi csikósnak adta ki magát a lóvásáron, és hogy csak nehezen állt rá a rablókaland vállalkozására.
A rablóvezér, akinek kezén-lábán mázsás láncok súlyosodtak, egyszerre csak megszólalt:
– Biz' így volt mindez, nagyságos uram. Ami igaz, az igaz.
Huncutul tette hozzá:
– És az is igaz, hogy a tekintetes úr még most is tartozik a kialkudott száz forinttal!…
Maxnak tátva maradt a szája erre a váratlan megjegyzésre, ami egészen igaz volt, s így nem lehetett ellene szólni vagy tenni semmit… Aztán sürgősen elbúcsúzott az ügyésztől, nagy zavarában majdnem az ablakot nézvén ajtónak
Dregán Márton – talpig vasban – csendesen mosolygott az urak ügyefogyottságán.
1) Néhai Zsigmond Ernő (Zombor) gyűjteményéből.
Kalangya, XII. évfolyam (1943. január 15) 1. szám

http://adattar.vmmi.org

Illyés Gyula

(1902 - 1983)

Amikor egy nemzetközi írótanácskozáson Illyés Gyula mint hozzászóló fellépett a szószékre és franciául elmondta az első mondatot, a széksorokban ülő franciák viharos tapsban törtek ki. Ez a külföldi nemcsak otthonosan beszélt franciául, hanem olyan hiteles hangsúllyal, olyan párizsi utcát idéző franciasággal, hogy aki csak francia volt abban a teremben egyszeriben szívébe fogadta. Ez a külföldi valóban tud franciául - ezt jelentette a tapsban megnyilvánuló elismerés. - Ez a franciásan franciául beszélő, kitűnő megjelenésű, nagyon szép hangorgánumú, mértéktartóan elegánsan öltözködő férfi a magyar Dunántúlnak egy uradalmi pusztáján született, 11 éves koráig még kisebb városban sem volt, ifjúságától mindhaláláig úgy tartotta nyilván magát, hogy a puszták paraszti népének fia. De már tizenhat éves korában úgy tűnt ki a legifjabb költők között a budapesti munkások irodalmi igényű köreiben, mint aki háborgó szabad verseiben szakítani kíván minden népies hagyománnyal. Az avantgardista költők, élükön magával Kassák Lajossal és forradalmat áhító folyóirataik szívesen fogadták írásait. 1918 és 1919 forradalmaiban tevékeny részt vállal a világforradalmat és a haza fegyveres védelmét együtt igénylő tennivalókból. Önként áll be - 17 éves fővel - a mindenfelől áradó országmegszállók ellen. Majd a forradalmak bukása után "nem leli honját a hazában": nekivág Nyugat-Európának, s elérkezvén Párizsba, ott folytatja útját a költészet és a műveltség felé. Egyszerre, egy időben rakodómunkás a Szajna rakpartjain, egyetemista a nagy hírű Sorbonne egyetemen, ahol filozófiát, pszichológiát, irodalomtörténetet és francia nyelvészetet tanul, professzorait is elragadó kiváló eredménnyel. És közben otthonos a nevezetes párizsi irodalmi kávéházakban, ahol érik a szürrealizmus. Egyszerre tanulja a francia nyelv zengését és lelkét a nyelvészet tudósaitól, a rakodómunkástársaktól, a kávéház költőitől és pincéreitől, az értelmiségi szalonok művelt hölgyeitől és az utcák kedves leányaitól. És az egyetem nem kevés számú magyar diákjával Petőfiről, Adyról és Kassákról vitatkozik. Kísérleteiben a pusztáról hozott magyar ízeket szeretné franciául kifejezni és vadmodern francia fordulatokat oltani magyar versekbe. Sokkal később társaságban nevetve mondogatta, hogy jó ideig habozott hogy francia szürrealista vagy magyar népi költő legyen. Jó hat év után óriási franciás európai műveltséggel jött haza, hogy elmondhassa a "puszták népé"-nek üzenetét. Előbb még a modern izmusok igézetében, azután, ahogy költő kortársai egyre jobban közelednek a költészetnek ahhoz a formai hagyományvilágához, amelyet a Nyugat nagy nemzedékének legnagyobbjai - Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád - emeltek formatökéllyé, ő is formát vált. Ez a húszas évek végén, a harmincasok elején szinte törvényszerű. A vele körülbelül egykorúak és a valamivel fiatalabbak - akiket később a Nyugat második nemzedékének fognak nevezni - az avantgárd lázongásból és nyelvi szeszélyességből a klasszicizáló formafegyelmet folytatják és teszik az új eszmék kifejezési módjává.

Az Illyésnél alig valamivel idősebb Fodor József, Szabó Lőrinc, a nála alig fiatalabb József Attila, Radnóti Miklós, Vas István egymástól függetlenül, bár egyben-másban egymásra hatva fejlesztik ki a XX. század magyar költői klasszicizmusát. Itt összegeződik minden értékes törekvés az előbbi évszázadok örökségéből, és itt kezdődik minden további maradandó költői érték nemzeti kultúránkban. Illyést hamar felfedezi és magáénak tudja a Babits Mihály irányította Nyugat. Hamarosan a fő munkatársak közt van a helye, majd Babits halála után a híres folyóirat kénytelen címet változtatni, mégis megmarad mint "Magyar Csillag", és akkor már Illyés a főszerkesztője mindaddig, amíg a történelem vihara, az eláradó és népirtó fasizmus véget nem vet az egész régi Magyarországnak. - Akkor már a védekező, megbújni kényszerülő magyar irodalomnak Illyés alighanem szellemi főalakja és legjelentékenyebb költője.

Életfák

Meddig lesz még telek - temetőkre?
Telik a Föld! Magasba szorulva
galambházakban vár vén szülőnkre,
vár miránk is majd zsúfolt urna.

Ha vénül a szív - nem le a földbe:
szivünkbe merülnek le a holtak.
Megnyugodva? Dehogyis! Nyüzsögve,
mert tollászkodnak, mert szárnyasodnak!

Száll a lélek repesve, ha - várják!
Így meredünk, megannyi emlékjel,
így telünk meg; életfák? - halálfák!
csiripolással, szárnyveréssel!

Menet a ködben

Szél fú. Dülöngő részeg
vidékiek nászmenete,
ha ugyan nem emlékek-
őrizte - mert olyat is láttam -
boros gyászolók serege
ott az a két sor jegenye,
ahogy a dombról ide le
az őszbe,
a ködbe lépked
kar-karban, össze-össze-
borulva s közbe-
közbe vidáman
hátra-tekintve szinte
intve is, hogy te, te
mit állsz, nagy ideje
vár a menetünk, jössz-e.

Persze közben meg is kellett élni. Jó néhány évig biztosítási intézetnél tisztviselő, majd húsz éven át sajtóelőadó a Magyar Nemzeti Banknál. Csak 1957-ben vállalja a kizárólag írói-költői hivatást. Akkor már versenytárs nélkül az ország legünnepeltebb költője, anyagilag is sikeres könyvek és színdarabok szerzője, élete végső negyedszázadában nemzeti intézmény, akinek a lágyuló diktatúrában még különvéleményei is lehetnek.

Ifjúkorától mindvégig sikeres költő, de legfőbb művei mégis azok a prózai írások, amelyekben sajátosan és igen költői nyelven elegyíti az önéletrajzot, a társadalomrajzot, a regényes emberábrázolást és a nép, a "puszták népé"-nek igazát kifejtő publicisztikát. Ahogy az évek folyamán újraéli saját múltját, és ezen az úton haladva ábrázolja azokat a köröket, amelyeket megismert, óriási regényciklusnak is tekinthető, bár egyik sem szabványos regény. A harmincas évek egyszerre kivirágzó szociográfiairodalomban Szabó Zoltán, Féja Géza, Kovács Imre, Erdei Ferenc kitűnő, izgalmasan érdekes, társadalmi mélységeket feltáró és politikailag vádló művei közt kétségtelenül az irodalmi főmű "A puszták népe", ez a személyes emlékeken alapuló, mégis tárgyilagos társadalomábrázolás. Itt a szemlélő szerző maga is sajátos társadalmi képletként rajzolódik ki a paraszti mélységekből felemelkedő katolikus apával és az elszegényedett úri-papi családból származó kálvinista anyával, s körülöttük azzal a falukon is kívüleső pusztai világgal, amely fölött végtelen magasságokban uralkodik az arisztokrata földesúri család. Ez a könyv annak az évtizednek talán legnagyobb hazai könyvsikere volt. A sajátosan Illyés Gyula-i prózaművek idővel ehhez kapcsolódnak. Előbb a lírai szépségekkel teljes "Kora tavasz" a serdülés és férfivá válás éveiről, majd a párizsi világot, s benne az ottani magyarok köreit szemléletesen tanúsító "Hunok Párizsban". Azután sokkal később az "Ebéd a kastélyban", amelyben szembesül egymással az egykori puszta múltját vállaló fia és a puszta egykori ura, a rangját és társadalmi helyét vesztett arisztokrata. S ezekhez csatlakozik mintegy befejezésül a múltak fontos mozzanatait felidéző "Beatrice apródai". Ez a ciklus önmagában irodalmi halhatatlanságot biztosíthatna szerzőjének. Ámde ez a szerző elsősorban mégis költő, és nem is mellékesen a háború utáni évtizedek nagy sikerű drámaírója.

Illyés kitűnő verselő, költeményeit mondani is kellemes. Hangütése szerelemtől politikai indulatokig otthonos a líra témavilágában. Egy ideig a háború utáni években, amíg a közéleti légkör el nem komorult, aktív résztvevője volt a közéletnek, de a negyvenes évek végétől visszavonult a gyakorlati politikától. Korábban még parasztpárti képviselő is volt, ettől is visszavonult. És ha közben írt is politikai tárgyú verseket (mint az oly nagy hatású "Egy mondat a zsarnokságról"-t), csak 1956 lázas heteiben adta közre, hogy utána évekig szó se essék róla. Leghatásosabb - és legszebb - verses művei inkább epikus jellegűek. A kifejezett elbeszélő költemények mellett (Hősökről beszélek, Három öreg, Ifjúság) legszemléletesebb költői művei azok a balladaszerű rövid epikus versek, amelyek a magyar történelem egy-egy pillanatát idézik, mint a "Dózsa beszéde" vagy legkitűnőbb történelmi példázata, "Az ozorai példa".

Vulkán

A hegy csúcsán láthatatlan
tűzhányó működik.
Futnak le bűzáradatban
hajnaltól alkonyig
minden útján gyilkolás-kész
versengésben kis magán - és

Egy avant-garde-ra

Hímzésében még déli fák, virág,
hősdalaiban harci paripák - :
mind északabbra így vonult,
fogadta bár fagy, sarki szél
a népet - "jégen is megél!" -
előnépedet, a vogult.

nagy társas gépkocsik.
Hordják le a szolid
mulatók népeit.
S este, ha már valamennyin
fénylövő lámpa ég,
dőlnek a város felé ím
dübörgő lávaként.
Mi tápláljuk, mi elszánt
élet hívők a vulkánt,
mi,
sorsunk ördögei.

Iskola, szószék, hivatal
fényén túl, akar - nem akar,
vonul a “társadalmi lét”
tundráira jogát, hitét
sorra föladva, törmelék
eszkimó-népnek a magyar.

És mindemellett vérbeli, hatásos színpadi szerző volt. Kitűnőek szatirikus vígjátékai is, mint korábban "A tű foka", később a burleszkszerű "Tűvétevők", de legjellegzetesebb színjátékai a történelmi drámák. Mintha Schiller és az európai romantika múltidézését folytatná modern igénnyel. Gyakran rímtelen jambusokban írta dialógusait, mint Shakespeare, Schiller vagy Katona (Az ozorai példa, Dózsa), vagy igen választékos költői prózában, mint a Kossuth és Görgey történelmi szembenállását megjelenítő "Fáklyaláng"-ban, vagy a középkori francia albigens eretnekek magasztosságát és bukását felidéző "A tisztá"-ban. De alighanem legjobb drámája egy ragyogó újrafeldolgozás. Teleki László érdekes történelmi drámáját, "A kegyenc"-et úgy költi újjá, hogy az eredetiből csak a szűk téma maradt meg, de a mű Illyés-drámává változott: a zsarnokság és a zsarnok kiszolgálásának nagyon is modern tragédiájává. És erről jutott eszébe az eredeti mű szerzője, a kalandos életű és tragikus sorsú Teleki László. Az ő emberi képét és történelmivé emelkedő egyéni tragédiáját írta meg egy másik kitűnő drámájában, "A különc"-ben. Ez önmagában is maradandó helyet biztosíthatna Illyésnek a magyar dráma történetében.

Egy részletes életrajz kötetnyit mondhatna el róla, emberi, politikai és művészi egyéniségéről. Kitűnő irodalmi tanulmányai is fejezetet juttathatnának neki egy kritikai és irodalomtörténeti kézikönyvben. Emberi kapcsolatai a kor nagy költőivel - Babitscsal, József Attilával, Szabó Lőrinccel - esztétikai és lélektani tanulmányok tárgyai lehetnének. Életrajzát nyomon követve az évszázad sokféle kapcsolatára derülhetne több fény. De talán ennyi is jelzi, hogy egy igazán nagyon jelentékeny költő-író-drámaszerző emberi egyéniségében ennek a sokarculatú, zegzugos évszázadnak egyik nagy alakjáról van szó.

Literatura.hu

Illyés Gyula: Bartók

Vannak olyan alkotások, amelyekről már megjelenésük pillanatában biztonsággal tudni lehet, hogy remekművek. Illyés verse Bartókról kétségtelenül ezek közé tartozik. Bartók halálának tizedik évfordulóján, 1955-ben jelent meg először a *Színház és Mozi* lapjain. Simon István emlékező elemzéséből tudjuk, hogy a versnek nagy volt a visszhangja:

„Ami... a szenzációt ígérte – már megjelenése előtt híre járt –, nem annyira a váratlan teljesítménynek, inkább a mondanivaló bátorságának, s mert egy országos közhangulatot is kifejezett, a benne feszülő korszakos atmoszférának szólt.”[112]

1955-ben tehát – érthetően – a közvetlen politikai mondandó csigázta fel elsősorban az érdeklődést. A *Bartók* az 1956 könyvnapjára megjelent *Kézfogások* című kötetben is helyet kapott, s e kötet elemzői szinte kivétel nélkül kiemelten említik a Bartókot, mint Illyés gondolati lírájának egyik csúcsteljesítményét. Újabb évtized elteltével a vers középiskolai tananyag lett: a gimnáziumok IV. osztályos tankönyvében oldalnyi elemzést kapott az Illyés-portrében. Része lett tehát az általános műveltségnek. A *Miért szép? – századunk magyar lírája verselemzésekben* című kötet a *Bartók* – Simon István készítette – elemzésével zárul: mintegy az utolsó – már biztonsággal klasszikus érvényű versnek minősítve ezzel a *Bartókot*. A vers azóta is folytatja diadalútját, s minden bizonnyal nemcsak Illyés Gyula egyik legfontosabb és legteljesebb verse, hanem az egész felszabadulás utáni magyar lírának is kiemelkedő alkotása. Czine Mihály már 1956 nyarán a *Kézfogások*at elemezve pontosan fogalmazott:

„*Bartók* versét ez a szent elégedetlenség, az ember és a nép, a magyarság, a haladás iránti aggódás teszi az utolsó húsz esztendő legnagyobb hazafias versévé. A *Hazám* óta nem vallott magyar költő ilyen erővel a magyarság és emberség, a haladás mellett; az utolsó öt–tíz esztendő minden szorongása, vívódása, kétségbeesése és elszánt reménykedése szakadt fel benne.”[113]

Mi e vers hatásának titka? Már első hallásra, első olvasásra magával ragad mondanivalójának sokrétűségével, a kifejezés gazdagságával. Az ötvenes évek első felében a kulturális politika kívánalma is volt a túlzott közérthetőségre törekvés s az ebből fakadó didaktikusság. De ez a didaktikus jelleg megfigyelhető azoknál is, akik szembehelyezkedtek a leegyszerűsítő tendenciákkal. Még a *Kézfogások* verseiben (java részük 1947 és 1955 között keletkezett) is fellelhető a túlmagyarázó, a részletezve túlértelmező versépítkezés. A kötetben a *Bartók*ot *a* gondolatilag párversének tekinthető *Levél a vízgyűjtőről és a fenyőről* követi, s ez a vers egészen nyíltan példázatos. A részletesen kifejtett példázatot az eszmei mondanivaló közvetlen megfogalmazása értelmezi: „mindenen át, mindenütt a nép győz majd, az élet”.

A buktatót – többek között – a Bartók teljesen el tudja kerülni. A vers szerkezetileg is sokrétegű, s az allegorikus példázatosság helyett egy ugyancsak konkrét, de jelentésgazdag szimbolikusság jellemzi.

A *Bartók* az alaphelyzetet s gondolati anyagának szerkezetét tekintve szabad parafrázisa egyik klasszikus reformkori versünknek: Vörösmarty Mihály *Liszt Ferenchez* című költeményének. (Írt erről Béládi Miklós.[114]) A korszak reprezentatív nemzeti költője szólt 1840-ben s 1955-ben egyaránt a világhírű nemzedéktárshoz. De egyiküknél sem valamiféle ünnepi alkalom szüli a verset, s így nem is lesznek szabványódák. A nemzet és az emberiség gondja-baja, a társadalmi perspektíva kérdése az alapvető a két költő számára, s ennek megfogalmazásához találnak témát a híres zeneszerzőkhöz írott ars poeticákban. A lírai alaphelyzetet azonban lényegesen módosítja, hogy Liszt Ferenc ugyan már „hírhedett zenésze a világnak" 1840-ben, de még fiatal ember, s zeneszerzői pályája kezdetén áll. Vörösmarty tehát felszólít, kér, tanácsot ad, az eszményt mutatja fel: mi a művész feladata. Azt a társadalmi reményt és azt a kísértő reménytelenséget, amely a reformkori Vörösmarty pályáját oly jellegzetesen végigkíséri, a Liszt Ferenchez írott óda is tükrözi, de a feltételezett lehetőség lesz a hangsúlyos.

Illyés Gyula egy lezárt pálya tanulságait tárja fel, a Bartók-modell, a bartóki ars poetica érvényes tanulságait állítja kora elé példaként. Nem azt mondja tehát, hogy példa légy! – s mi majd követünk, hanem: Íme a példa! ezt kell követnünk!

Mai szemmel olvasva sokan hajlamosak a versnek csak az általános gondolati tartalmára rezonálni. Pedig egy vers teljesebb megértéséhez sohasem árt tudni keletkezésének idejét. S vannak olyan versek is, amelyek teljesen meg sem érthetők enélkül. A *Bartók* ezek közé tartozik. Szó esett már a bevezetőben a vers aktuális jelentéséről. Azonban itt is észre kell vennünk a vers többrétűségét. Az aktuális síkon él egy általános politikai vita, amely egy elhibázott társadalmi gyakorlatot bírál, de ugyanakkor él egy művészetpolitikai vita is. A vers nyitánya ezt intonálja: *„Hangzavart?" – „Azt! ha nekik az, / ami nekünk vigasz!"* Imre László részletesen elemezte már a versen végighúzódó – félig rejtett vitát. A nekik és a nekünk világosan két táborra tagol, s a vers első sorait olvasva e két tábor pusztán a Bartókot értők és az őt elutasítók tábora, de már az első versszak végén egyértelmű lesz a „hangzavar" társadalmi funkciója, valóságtükröző szerepe.

Az indítás azonban nemcsak indítás, hanem az egész versen végighúzódó főtémák egyike. Bartók zenéjének értelmezése valóban alkalmas volt arra, hogy a korról a politikai vitában stratégiailag és taktikailag egyaránt fontosat lehessen mondani. Polarizáló erő volt a Bartókhoz való viszony. Segített rávilágítani a teremtő és a sematikus tükrözés közötti lényeges különbségre. Bartók nem illett a sémákhoz, s ezért beszélhetett például Révai József Ady, Bartók, József Attila – „e nagy lázadók műveinek a néptől idegen, dekadens, kétségbeesést tükröző vonásai"-ról (1951. február)[115] Kroó György írta, e korszakot elemezve:

„Az 1945-ös bemutató után *A csodálatos mandarin* lekerült az Operaház játékrendjéről és zenepolitikai meggondolásokból 1956-ig nem kerülhetett oda vissza. Kitűnő muzsikusok és szemfüles újságírók egyek voltak bizonyos Bartók-művek, többek között a *Cantata profana* »formalizmusá«-nak elítélésében.

Elkészült az új Bartók-kép, a népi és klasszikus zeneszerzőé, és ami életművéből nem illett ehhez a beállításhoz, az kitagadtatott az új magyar zene progresszív hagyományából."Mintegy értelmezi ezt az idézett Révai-beszéd egy másik részlete: a zenének „népszerűnek és dallamosnak" kell lennie, s „Biztató jelenség, hogy megszületett az új magyar operett – az »Aranycsillag«, a »Csínom Palkó« – és zeneszerzőink egyre inkább megértik, hogy a vokális zene, a tömegdal útján küzdhetik le elsősorban a zenének a néptől való régi elszakadását"

Paradox, de tény, hogy ez a helytelen folyamat a „példamutató nagy ikerpár" élő művészére, Kodály Zoltán nagy tekintélyére is támaszkodhatott. Kodály zeneszerzői elveinek a leegyszerűsített, félreértett, de végső soron általa is jóváhagyott gyakorlati utánzása gátolta akkor a zeneszerzői egyéniségek kibontakozását. S nemcsak az előadóművészetben, de a zeneszerzőknél is lassú folyamat volt Bartók „felfedezése".

1955 már az erőteljes oldódás éve. Bartók halálának tizedik évfordulója nemcsak komoly, országos megemlékezésekhez teremt alkalmat, hanem ahhoz is, hogy poszthumusz Nemzetközi Békedíjat kapjon Bartók Béla a népek közötti barátság elmélyítéséért. Az *Új Zenei Szemle* című folyóirat egész évben rendszeresen foglalkozik Bartók munkásságával, nemcsak információs anyag közreadásával, hanem értő elemzésekkel is. Bartók-számot készített az *Új Hang* című irodalmi folyóirat is, közreadva az évforduló ürügyén született másik nagy lírai remeket, Juhász Ferenc művét, amely ekkor még csak a *Szarvas-ének* címet, s a *Bartók: Cantata profana* alcímet kapta. Az *Új Hang* közleményeit (itt jelent meg a decemberi számban Illyés már említett *Levél a vízgyűjtőről és a fenyőről* című verse is) Bartók géniuszának elismerése mellett egyetlen közös gondolat fogja egységbe: az utókor felelőtlensége, e mű példaadó ereje művész és nép viszonyában. Kovács János, Járdányi Pál, Fodor András, de még az angol Colin Mason is szembenéz e kérdéssel. Illyéssel teljesen egybehangzóan ír Fodor András:

„Amit a kívülről néző Bartók magatartásában és zenéjében hisztérikus túlzásnak vél, az maga a kendőzetlen valóság."[118]

S a következő számba vallomást író fiatal zeneszerző, Petrovics Emil is mindvégig arról beszél, amiről Illyés verse: épp a lényeget nem tanultuk meg Bartóktól. Pedig:

„Sorolhatnám tovább a bartóki tanulságokat, de ezek már a magyar zeneélet egészére vonatkoznak. S nemcsak a zenei életre, hanem a magyar nép életére."Ez a légkör, ezek a művészetpolitikai előzmények s ez a korhangulat veszi körül Illyést a vers megalkotásakor. S ezt tudja az egyeditől az általánosig emelkedve, a köztük levő dialektikus kapcsolatot sohasem feledve megörökíteni.

A 112 soros, szabálytalan hosszúságú strófákra tagolt költemény a különböző közlésekkor némi strófatömörítésen ment keresztül, s az életműkiadásban *(Teremteni,* 1973) 11 szakaszra tagolódik. E versnek azonban a strófák nem a legkisebb, sem a legnagyobb szerkezeti egységei. A tartalmi–gondolati elemzés alapján három nagyobb szerkezeti egységre tagolhatunk.

Az 1. versszak (1-11. sor) minősíti Bartók zenéjét, mindjárt a vitát, az ellentétet kimondva, s ezt a zenét az emberi lélek kifejezőjének tartva. Illyés látszólag elfogadja a megidézett ellenvéleményt: igen, „hangzavar" Bartók zenéje, de valójában elutasítja, mondván: ez a zene a valóság „hangzavarát" tükrözi, s ezzel „vigasz". Annak a mély megértéséről van itt szó, amiről József Attila is akart írni tervezett Bartók-tanulmányában: a disszonancia és a konszonancia dialektikus kapcsolatáról. Tanulmányvázlatának főként két pontja érdemel most figyelmet

„4. Csak disszonancia által lehetséges alkotás. A konsz. nem egyéb megértett disszonanciánál" és „10. A disz. tulajdonképpen probléma. Probléma nélkül annak megoldása nincs, tehát konsz. sincs."

Lukács György a magyar kultúráról írott tanulmányaiban többször hivatkozott Bartók példájára, s az ő zenéjének lényegét mindig egyféleképpen látta. Bartókról szóló interjújában ezt így fogalmazta meg, az 1910-es évekről beszélve:

„Azt azonban még egy zenéhez nem értő is látta, hogy ebben a korban Bartók az egyetlen a nagy művészek közül, aki frontálisan szembefordult a dzsentri és dzsentroid Magyarországgal. Egyszerűen meg kellett érteni, mit jelentett Bartóknál a népiség. Jelentette – és erre épp a zene igen alkalmas terület volt – a »sírva vigad a magyar« népiességnek, a mindennapi zene területére kiterjedt álnépiességnek a szétzúzását. A tisztán látó demokraták ebben az időben már észrevették, hogy az élő magyar művészek közül Bartók a legszenvedélyesebb és legkonzekvensebb ebben."

Visszatérve József Attilához: Bartók tehát egy hamis társadalmi konszonancia mögött felfedezte a lényeget: a népet, amely kirekesztődött ebből a konszonanciából (amely ezért hamis). S a Bartók-életműnek ez az a tanulsága, amelyet Illyés is a középpontba állít, a 2. versszakban (12-31. sor) közvetlenül is kimondva, hogy Bartók zenéje a nép hangja, s

...éppen ez a jaj kiált

mennyi hazugul szép éneken át –

a sorshoz, hogy harmóniát,

rendet, igazit, vagy belevész a világ;

belevész a világ, ha nem

a nép szólal újra – fölségesen!

A 3. versszak (32-39. sor) most már közvetlenül Bartókot szólítja meg, s mintegy összefoglalja az eddigi gondolatsort. Itt utal közvetlenül Vörösmarty versére, megidézve annak nyitóképét, kifejezéseit, s gondolatát. S itt kérdezi, állítást is kifejező formában: törvényszerű-e, hogy „e nép lelke mélyéből" született ez az egyetemes érvényű zene?! A versnek itt zárul az első nagyobb szerkezeti egysége. A gondolatmenet szigorúan következetes: disszonancia van e zenében, s az emberi lélekben, – de a nép rendet akar –, Bartók érti a népet.

A „hangzavar" kifejezésére számos költői eszköz alkalmas. Gondolhatjuk, elsősorban a hangok. A hangstatisztikai vizsgálat azonban érdekes eredményt ad. Az első versszak hanganyaga gyakorlatilag semmi lényeges eltérést nem mutat az irodalmi nyelvi átlagtól. Említést legfeljebb az érdemel, hogy a zárhangok aránya 35,15 százalék helyett 33 százalék, s ezzel szemben a réshangoké 21,96 százalék helyett 24,77 százalék. Ez még fokozódik a 2. versszakban, ahol 32,95 százalék a zárhang, 26,07 százalék a réshang. (A 3. versszakban fordított az eltérés.) Valószínűleg a zöngés és a zöngétlen réshangok nagyobb aránya is hozzájárul a disszonancia érzékeltetéséhez, főleg a nem zenei hangokat megidéző sorokban:

„Földre hullt

pohár fölcsattanó

szitok-szavát, fűrész foka közé szorult

reszelő sikongató

jaját...".

A zaklatottság érzetét azonban elsősorban nem ilyen hanghatásokkal éri el Illyés, hanem mindenekelőtt a sorok tördelésével. Illyésre általában a nyugodt, tempós versépítkezés volt a jellemző ebben az időben. Ritkán használt áthajlást – enjambementot –, főleg éleset. A *Bartók*ban viszont a soroknak közel 26 százaléka élesen áthajló, az első szerkezeti egységben pedig 38 százalék! Ezzel a zaklatottsággal szorosan összefügg, hogy az 1-6. versszakban a kérdő és a felkiáltó mondatok dominálnak. Az első két versszak egy kérdő és kilenc felkiáltó mondatából ráadásul hat a sor belsejében végződik.

„Zenei" szerkesztési elemeket is alkalmaz a vers: az idézést és az ismétlést. Az ellenvélemény is csak idézés formájában van jelen. Nekik az a véleményük, hogy Bartók zenéje „hangzavar", hogy „agresszív", s nekik a nép is csak „nép". Ezzel a véleményidézési technikával is nyilvánvalóvá teszi Illyés, hogy Bartók és a nép elválaszthatatlan egymástól. Az ismétlések – például a többször visszatérő „hangzavar" – nyomatékosító, figyelemfelhívó szerepe nyilvánvaló.

A vers második gondolati köre, második „tétele” (40-79. sor) szorosan az elsőre épül. A 4. versszak az egyéntől a hazán át az emberiségig táguló körben mutatja be ismét, hogy baj van. Zene és társadalom alapvető kapcsolatát, a zene valódi társadalmi szerepét fogalmazza meg, az életigenlő, mégis-morált állítva a középpontba. Az életigenléshez, a disszonancia megszüntetéséhez azonban a bajjal szembe kell nézni (5. versszak, 51-60. sor),

„Mert növeli, ki elfödi a bajt.”

Bartók szembenézett a bajjal, s ezzel segít, hirdeti az ismét a művészt megszólító 6. versszak (61-70. sor), amely lezárja a szerkezet második egységét. Ez a középső rész jóval higgadtabb, meditálóbb építkezésű, mint az első. Az indulatok magas hőfoka nem csökken, de most már egyértelműen e zene diadalmas valóságtükröző funkciójáról van szó. A megtalált művészi igazság aforizmaszerű – részben szállóigévé is vált – tömör kijelentésekben summázza a legfőbb gondolatokat.

Szünet helyett egy közvetlenül átvezető gondolat (7. versszak, 71-79. sor) köti az eddigiekhez a 3. szerkezeti egységet:

„ki szépen kimondja a rettenetet, azzal föl is oldja”.

A disszonancia–konszonancia művészi megjelenítésének kérdését ez a tétel érvényesen megfogalmazza, de a költő úgy véli, még mindig nem mondott eleget a társadalom disszonanciájáról. Eddig analógiás kapcsolatot teremtett Bartók kora és az ötvenes évek első fele között, most a nagyobb történelmi korszak azonos jegyeit emeli ki, s az egész huszadik század disszonanciájáról beszél:

„Mert olyanokat éltünk meg, amire ma sincs ige”.

(8. versszak, 80-80. sor). Ezt bontja ki a következőkben (9. versszak, 82-88. sor) a képzőművészet kortárs zsenijére, Picassóra, az ő „formazavarára” utalva, s ezzel még általánosabbá téve a disszonanciának a művészetben való szükségszerű megjelenését. Egyúttal ismét fel is oldja e disszonanciát, amikor ezt követően a zene szabadító hatásáról beszél (10. versszak, 89-102. sor). A rapszodikus indítású, majd meditálóvá szelídülő óda itt himnikussá alakul át, szerkezetileg is fontos – és pontos – helyen idézve meg ezzel Bartók nagy szimfonikus műveinek életigenlő tételeit.

A lezárás ismét – harmadszor is – megszólítja Bartókot (11. versszak, 103-112. sor), s mintegy összegzi még egyszer a vers fő témáit, gondolatait. A harmadik „tétel” a következő táguló gondolatmenetet követi tehát: Sok és rettenetes volt a baj a huszadik században – a zene emberi jövőt ígér –, Bartók elemzi (tükrözi) a valóságot, s ezzel a gyógyulást, az emberi jövőt segíti diadalra.

A huszadik századi disszonancia kifejezése stiláris szempontból az irodalomban jóval problematikusabb, mint a zenében vagy a képzőművészetben, s ez nyilván e művészetek egynemű közegének eltérő jellegével függ össze.

Az irodalmi – a lírai – nyelv jóval kevésbé tűr meg olyan radikális formaújításokat, mint a láthatóság, a hallhatóság. Illyés ezért az irodalmi stílus avantgardizmusát elveti – azzal, hogy kísérletet sem tesz itt az alkalmazására –, Picasso, Bartók avantgárdját viszont elfogadja. Értük – Bartókért – olyan romantikus stíluseszközökkel száll síkra, amelyek alkalmasak arra, hogy kifejezzék Bartók zenéjének dialektikáját nemcsak a társadalmi valóság tükrözésének, hanem a zene sajátos belső fejlődésének szintjén is. Illyés ugyanis nyilván tudta, hogy Bartóknak milyen meghatározó volt a viszonya Liszt zenéjéhez. Így az a tény, hogy a *Bartók* Vörösmarty versének szabad parafrázisa, Bartóknak az egyetemes – és egyúttal magyar – műzenei hagyományhoz való elszakíthatatlan kötődéséről is beszél. Bartók huszadik századi „romantikussága”, Liszt Ferenc romantikus zenéje, Vörösmarty romantikus verse és Illyés romantikus stíluseszközökkel élő verse között tehát közvetlen és sokszoros a kapcsolat.

E vers romantikus stílusát elsősorban szókincse bizonyítja. Bár pontosan lehetetlen megállapítani, hogy mely szó eleve romantikus (és reformkori!), melyik inkább csak választékos, s melyik lesz csak a szövegösszefüggésben romantikussá, mégis feltűnő, hogy az elvont és a konkrét fogalmak, s a jelzők között mennyi az ilyen. Csak példaként idézve: zord igaz, e nép lelke mélyéből, emberi faj, küzd az ész, erény, bűn, ím a vég, nagy lélek, ígért üdv, bányamély ős heve, üdvös ír, szív-némaság stb.

Illyés e verse bizonyos mértékig stílusimitáció tehát, de nem csak az. A tárgyias–leíró verstípus a huszadik század derekán – ha erősen kötődik a hagyományhoz, mint Illyésnél is –, már önmagában is kaphat bizonyos romantikus jelleget.

A stiláris romantikának van azonban egy tartalmi következménye is. A vers – és Illyés – népszemléletére gondolok. Itt eleve jelen vannak romantikus elemek. Illyés világában polárisan hol kioltva, hol erősítve egymást: egy idealizált és egy tragikus kép él egymás mellett. Illyés igenli a múlt századi Petőfi-féle harmonikus perspektívát, ugyanakkor Vörösmarty tragikus kétségei sem idegenek tőle. A felszabadulás után az idealizált népszemléletet erősítette fel magában, s ez egybevágott az 1945 utáni fejlődéssel. A személyi kultusz kora azonban megtörte az idealizált kép perspektíváját, s Illyés ezt kéri számon a Bartók-versben. S itt csak a kor problémájával azonosul teljesen, s nem Bartók – vagy József Attila – népszemléletével, mert az övékétől minden fajta idealizálás távol áll. Ám a különbséget Illyés is érzi, tudja. Bizonyság erre a Kodály Zoltán 80. születésnapján (1962) felolvasott verse: *Bevezetés egy Kodály-hangversenyhez,* amely szintén pontosan ki tudja fejezni a Kodály-zene jellegét, népszemléletének jellegét is.

Igaza volt Czine Mihálynak, az elkoptatottnak vélt fogalom, a hazafias vers támadt életre – s milyen elevenre! – a *Bartók*ban. A géniusz ars poeticájához szellemében – tehát lényegét illetően – hű, azzal azonosul Illyés Gyula is, amikor egy egész korszak lényegi ellentmondásait fogalmazza meg úgy, hogy a személyes és az egyetemes, a nemzeti és az internacionalista múltat, jelent és jövőt egyberántó dialektikus szemlélete érvényesüljön.

Bartók zenéjének felszabadító hatásáról a zenetörténész is szinte költői szárnyalással tud csak beszélni. Kroó György már idézett tanulmányában így beszél az ötvenes évek második felében tapasztalt Bartók-hatásról:

„Bartók arra tanítja meg a magyar muzsikust, hogy a művészet nem csupán játék és nem csupán szolgálat, hanem az élet legnagyobb kérdéseinek megfogalmazása, újrafogalmazása és kimondása. Bartók általános stiláris erjedést indít el, felolvasztja a jeget, és saját műveivel Sztravinszkijra és Schönbergre is felhívja a figyelmet. Kitágítja a horizontot és perspektívát ad: visszafelé és előre. Most már van hely, fel lehet állni, körül lehet nézni, el lehet indulni!”[122]

(1977) tankonyvtar.hu/irodalom

Krúdy Gyula: Író a kocsin

Manapság már csak kisvárosokban látni a pipás törököt, ki egykedvű nyugalommal üldögél a szivaros boltok cégtábláján. És lassan elmúlnak, elfelejtődnek azok a kiszólások, hasonlatok, közmondások, amelyek a festett törökkel hozták összeköttetésbe a valóságos életet. »Ül, mint a Stern törökje«, mondogatta még a nagyapám a dédunokáinak, de azok ezt már nem értették. Kisvárosi, régi hangulatoknak e szimbóluma - a pipás török - csaknem eltünedezett a képzeletemből, amikor egyszer váratlanul találkoztam vele Pesten, estve, az orfeumban, kis kocsin ült, amelyet kezével hajtott és az orfeum liftjén éppen akkor vitték fel az emeletre őt és kiskocsiját.

Igen, ő volt, a pipás a gyarmati vagy a nagykállói szivaros bolt cégtáblájáról, csak kissé megderesedett, amióta Pestre költözött.

- Ugyan ki az a szegény lábatlan ember? - kérdezték körülöttem.

Egy orfeumi újságíró, aki természetesen mindenkit ösmert, a pipás törökről is tudott annyit, hogy Wechsler Lajosnak hívják, foglalkozására nézvést író, híres író, itt Budapesten és fogadni mernék, hogy önök akik most a nevét olvassák, éppen olyan hitetlenkedve csóválják a fejüket, mint akkoriban én. Híres író itt Budapesten? ...

Pedig csakugyan az volt a szegény pipás, amíg élt - mert a múlt héten leszállott kis négy kerekű kocsikájáról és meghalt. De azt is csak a német újság írta meg róla, amelynek harmincöt esztendeig a munkatársa volt.

*

Szeretem az elhagyott, bánatos, félreismert vagy csaknem ismeretlen tehetséges embereket.

Ők, akik a dicsőséget hiába szomjúhozták, akik elbújva, csendesen, ijedt szemmel ülnek íróasztaluknál és még csak azt sem tudják meg soha, hogy írásukat valaki elolvasta, négykerekű kis kocsin járnak és harmincöt esztendeig fordítanak regényeket, elbeszéléseket ... Ez a Wechsler Lajos fordító volt. Magyar írókat fordított németre, francia írókat fordított és Mauritz Jókait, mint a legelső magyar írót, csaknem összes műveivel kivitte Németországba 35 esztendőn keresztül. Pedig Jókai egy könyvtárt írt össze. Mondják, hogy mostanság vannak pompás műfordítók. E kis országnak forrongó irodalma feszül és túlkívánkozik a határokon. Németország egy millió tárca elbeszélést fogyaszt el esztendőnként és legelterjedtebb német lapokban sűrűn találkozunk a magyar elbeszélők munkáival. Tíz esztendővel ezelőtt - ha ugyan emlékszik erre valaki, - az európai fordítók titkos jellel megbeszélték, hogy: gyerünk északra. Csehov - minden héten Csehov ment végig Európában a vonat alatt és a szürke köpenyeg talán a világ valamennyi újságjában megjelent. A fiatal költők háromlovas szánon óhajtottak nyargalni, havas fennsíkon és bundát hordani, mint Eugen Anyegin. Dosztojevszkij fenségesen, mint egy középkori járvány lépett ki a hómezők országából. Tolsztoj Kreutzer Szonátája nyomán pedáns német professzorok és professzornék bolondulnak meg. És kiásták Punint, kiásták Baburint, a mindenekfelett való, bús, őszi esték írója, Turgenjev Iván húsvéti mámorral került újra a földkerekségen elszórt ábrándos és búskomoly emberek kezébe.

De jöttek mások is észak felől. Jöttek svédek, norvégok, dánok. Knut Hamsun a földgolyó minden szélességi fokán »csinált« írókat, utánérzőket, másolókat, kedves rajongókat. Az öreg Ibsen a hisztériás asszonyokat sípszóval összegyűjtötte a világ tájairól és nevüket Nórának keresztelé. Majd finneket fogdostak serény horgászok és az északról eredett nagy folyam körülfolyta Európát. Az öreg Szabó Endre, a Dosztojevszkij fordítója volt a legnépszerűbb ember Budapesten.

Egy évtized előtt így volt. Anyegin bundáját ma is hordják az írók, de a »Szürke köpenyeggel« már csak a kis vidéki lapokban találkozunk. Hogy történt, hogyan? Ezekben az esztendőkben, amelyeket mostan élünk a magyarok jutottak az oroszok és finnek sorsára. Európai fogalmak szerint, magyar írónak lenni, jó és divatos dolog. B. a. M. Z. már egy fél esztendővel ezelőtt megírta, Capus Alfréd megrokkant, helyét a világ sajtójában Heltai Jenő foglalta el. Színdarabot csak Molnár és Lengyel Melchior tudnak és Horvát Henrik tanár úr éjjel-nappal fordítja manapság már a magyar elbeszélőket, az újakat a frisseket, a ragyogókat a német piacnak, hogy onnan körüljárják a földet az egyenlítőig és az egyenlítőn túl.

*

Véletlenül jutottak eszembe ezek a dolgok, mert nem dicsekedni akartam, hanem az öreg Wechsler Lajosról megírni, hogy jegyezzük meg a nevét, gyűrjük be a lapot. Ő volt az első, aki ennek az országnak kezdetleges irodalmát rajongó hódolattal fogadta és a németeknek elvitte. Ő volt az első német, aki minden magyar írónak mély tisztelettel köszönt. Pionír volt, aki harmincöt esztendeig fúrta Pozsony felé a Kis-Kárpátokat. Fordította ugyan Daudet-t is, mert hiszen nemcsak igével él az ember, de a szent napok életében azok voltak, mikor Mikszáth Kálmánhoz, Herczeghez vagy pláne a fiatal írók valamelyikéhez nyúlhatott áhítatos kézzel. Szerény, csendes rajongója volt a magyar irodalomnak.

Még egyet, egy ritkaságot róla. Ő volt az első ember Magyarországon, aki a Reclamtól pénzbeli honoráriumot kapott magyar fordításért. Bródy Zsiga, a rajongó korszakból való Bródy még csaknem fizetett azért, hogy a Jókai fordítását elhelyezhesse a Reclamban, Lechner bácsi a Madách fordításért már köszönőlevelet kapott, - de a pipás török nem nyugodott. Ő tudta, hogy kincseket, gyöngyöket termel ez az ország. Nem adta ingyen az idegennek. - Ő már kocsin járt. Szegény.

Nyugat · / · 1912 · / · 1912. 3. szám

mekoszk

Balassi-karddal ismerik el munkásságukat

Dátum: 2011. december 13., kedd, 16:08
A magyar költők közül Tornai József, műfordításaiért pedig a kongói Gabriel Zanmaku Olembe kapja jövőre a Balassi Bálint-emlékkardot – közölte az elismerést odaítélő kuratórium nevében Molnár Pál. Az alapítók szándéka szerint a Balassi Bálint-emlékkarddal a magyar líra kiemelkedő alakjait és a magyar irodalmat – benne Balassi költészetét – fordító, európai szellemiségű külföldi költőket jutalmazzák.
A díjat, egy középkori végvári szablya korhű másolatát 2012. február 14-én (Bálint-napon) Tornai József József Attila-díjas költő veheti át. A műfordítónak járó emlékkardot pedig a Kongói Demokratikus Köztársaság fővárosában, Kinshasában élő Gabriel Zanmaku Olembe kapja.
Tornai Józsefnek, aki jövőre ünnepli 85. születésnapját, több mint húsz verseskötete jelent meg, ezenkívül prózakötetekkel és műfordításokkal is gazdagította a magyar irodalmat; 1992 és 1995 között a Magyar Írószövetség elnökeként az irodalmi közéletet szervezte.
Gabriel Zanmaku Olembe évtizedekkel ezelőtt Budapesten tanult, majd hazatérése után Kölcseytől Petőfin és Adyn át József Attiláig számos magyar költőtől fordított verseket. Az utóbbi évben Balassi költészetéből is átültetett poémákat a több mint harmincmillió ember által beszélt lingala nyelvre. Néhány évvel ezelőtt civil szervezetet alapított és folyóiratot is indított a magyar kultúra megismertetésére.
Molnár Pál tájékoztatása szerint Olembe munkásságára az Afrikai-Magyar Egyesület hívta fel a kuratórium figyelmét. Hozzátette, hogy a Kairosz Kiadó várhatóan a díjátadóra kétnyelvű kötetet is megjelentet Olembe magyar versfordításaiból.A két Balassi-kard megszentelésére szolgáló Balassi-misét februárban Bécsben tartják, ahol maga Balassi is többször megfordult. A misét Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyés püspök celebrálja, Balassi istenes verseit a Misztrál együttes adja elő.
A Balassi Bálint-emlékkardot 2012-ben immár tizenhatodik alkalommal nyújtják át – a hagyománynak megfelelően – Budán - közölte Molnár Pál.

(MTI)

Baranyi Ferenc Dante Poklát fordítja

Dátum: 2011. augusztus 25., csütörtök, 16:10
Már jövőre elkészülhet új Dante-fordításával Baranyi Ferenc. A Pokolból készülő új fordításból csütörtökön részleteket is hallhat a közönség a VI. kerületi József Attila Klubban, ahol Madarász Imre irodalomtörténész, a Debreceni Egyetem Olasz Tanszékének vezetője tart előadást az Isteni színjátékról. Baranyi Ferenc elmondta: az est hangsúlyos része az előadás lesz, amelyet az ő fordításával illusztrál a kutató. A költő-műfordító kitért arra is, hogy a kivetítőn a Dante-szövegre épülő operarészleteket fog bejátszani.
A műfordító elárulta: bár eredetileg 2013-ra tervezte befejezni az Isteni színjáték Pokol című részének fordítását, de most úgy véli, jövő novemberre kész lehet a mű. „Úgy vagyok, mint a hosszútávfutó, aki az utolsó métereken ráerősít” – tette hozzá, megemlítve, hogy 2012-ben tölti be 75. életévét, amire „illik valami nagyobb durranással előrukkolni”.

Baranyi Ferenc jelenleg a 28. ének fordításán van túl, még hat ének van hátra. Mint megjegyezte, ha lesz rá ereje és ideje, akkor a Purgatóriumot is lefordítja, ugyanakkor leszögezte: számára a Pokol a Dante-mű legizgalmasabb fejezete.
A műfordító megjegyezte, Babits Mihály fordítása monumentális vállalkozás volt, ám ő szeretne egy „szöveg- és stílushűbb" változatot készíteni. „Már egyetemista koromban, a szakdolgozatomban leírtam, hogy milyen problémákat fedeztem fel Babitsnál. Például, hogy olyan kifejezések, stíluselemek kerültek az ő fordításába, amelyek a 19. századra, a romantikára jellemzők, nem pedig a középkorra" – magyarázta.
A költő kitért arra is, hogy az eredeti mű hangsúlyos 11-esekben íródott, amit Babits időmértékes verselésben ültetett át magyarra. „Ezzel monotonizálta egy kicsit" – jegyezte meg, kiemelve: az olaszban nem mindegy, hogy melyik szótagon van a hangsúly, hiszen az a tartalom nyomatékosítására szolgál.
„A lényeg, hogy szeretnék más metrikai szempontok alapján, kicsit filológiailag hívebben odatenni egy újabb változatot a Babits-fordítás mellé. Tehát nem jobbat akarok csinálni" – fogalmazott Baranyi Ferenc, akinek elve, hogy a világirodalom alapműveinek minél több magyar irodalmi változatuk legyen, mivel úgy véli, a sokféle szövegváltozattal közelíthetik meg leginkább az olvasók az eredeti szöveg szépségét.
A Pokol-fordításról megjegyezte, az ötödik énekkel már 1981-ben elkészült, de „esze ágában sem volt" az egészet lefordítani. 2002-ben állt neki újra, de a munkát más feladatok, főleg operafordítások szakították meg. „Tavaly nyáron Madarász Imre tanár úr felpiszkálta a becsvágyamat azzal, hogy ehhez a munkához nemcsak olaszul kell tudni, hanem mediterrán lelkület is kell" – idézte fel Baranyi Ferenc.
Baranyi Ferenc kitért arra is, hogy az eredeti szöveg könnyen érthető. „Azok, akik formahűen fordították, és betartották a láncrímelést is, roppant komplikált mondatokat produkáltak" – magyarázta, kiemelve, ezen is változtatott, „olvasmányos Dantét" fog átnyújtani a magyar olvasóknak.
Nádasdy Ádám költő, nyelvész, műfordító szintén egy Isteni színjáték-fordításon dolgozik. Az MTI információi szerint a Pokol már elkészült, jelenleg a Purgatórium és a Paradicsom fordítása van folyamatban. A könyv a Magvető Kiadónál fog megjelenni, de ennek időpontja még bizonytalan.

(MTI)

muvesz-vilag.hu/irodalom

2011. december 12.

Szűcs Gábor: Petőfi Sándor halála

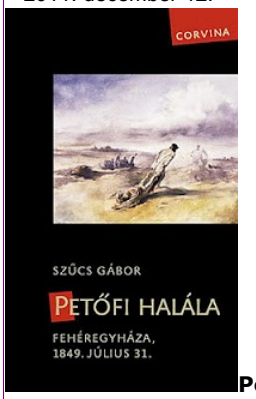

Petőfi Sándort utoljára 1849. július 31-én látták Fehéregyházánál, a segesvárinak mondott ütközetnél, de 162 év eltelte után sem tudni, pontosan hol. Egy fiatal irodalomtörténész interjút adott a Cultura.hu-nak, aki azonban nem fogadta el pontatlanságokat; a válaszokat keresett a felmerülő kérdésekre, most, a hosszas kutatási időszak után Szűcs Gábor úgy látja, igen, lehet, hogy 162 év után sikerül pontosan megtalálni a valódi sírhelyet. A kutatás összegzése *Petőfi halála – Fehéregyháza, 1849. július 31.* címmel a Corvina Kiadó gondozásában jelent meg. De Szűcs Gábor nem csak Petőfi sírhelyét kívánja megtalálni, a vele való beszélgetés során kiderült, hogy a pályájának kezdetén álló kutató vágya, hogy az irodalom és annak szereplői megtalálják méltó helyüket a mindennapokban.
Érdekfeszítő, de hosszú időt igénybe vevő munka eredménye a Petőfi halála c. kötet.
Először is áttekintettem Dienes András forrásjegyzékét, hogy tisztán láthassam, Dienes mely dokumentumoknak a birtokában, illetve ismeretében alkotta meg nagy művét, a "Petőfi a szabadságharcban" című biográfiáját. Tudnom kellett, milyen anyagot ismerhetett, és melyek azok az információk, amelyek csupán munkássága után láttak napvilágot, vagy váltak egyértelműen bizonyossá. Ezt követően hívtam segítségül a szakirodalmat, vagyis hogy Dienest követően ki mit állított Petőfi utolsó napjáról. Majd eztán következett a hosszas kutatómunka a különböző könyvtárakban, levéltárakban, múzeumokban és intézetekben, a korabeli jelentések, folyóiratok áttekintése, a kézirattárakban őrzött naplók és visszaemlékezések tüzetes vizsgálata.

Hogy jutott el az eddig ismeretlen sírhely lelőhelyéhez?
A tanulmány sok új vagy eddig nem kellőképp hangsúlyozott információt tár a nagyközönség elé. Az egyik az, hogy a csatában két Petőfi volt. Ez jelentős mértékben megzavarhatta a szemtanúkat, s némi magyarázattal szolgál arra, hogyan is lehetett Petőfi egyszerre két, egymástól távolra eső helyen is.

A másik azon dokumentumok részleteinek ismertetése, melyek szerint a döntő ütközet nem délután 5 órakor kezdődött, ahogy ezt hitték, hanem két órával korábban, s az is világossá vált, hogy zápor sújtotta a területet. Korán beborult, sötét felhők takarták az eget, s a völgyben hamarabb lehetett észlelni a napnyugtát....

Az interjú tovább a **Cultura.hu életmód és kulturális magazinban** olvasható!

marakonyves.blogspot.com

Rabindranath Tagore:

Áldozati énekek
10.

Itt van a zsámolyod, itt pihen rajta lábad, hol a
legszegényebbek, a legnyomorultabbak s az elveszettek élnek.
Ha le akarok hajolni hozzád, az én meghajlásom le nem érhet
azokba a mélységekbe, hol lábad pihen a legszegényebbek,
legnyomorultabbak s az elveszettek között.
Büszkeség soha nem juthat közel oda, ahol te jársz-kelsz az
alázatosak ruhájában, a legszegényebbek, legnyomorultabbak s
az elveszettek között.
Szívem soha nem találhatja meg útját oda, ahol te tartasz
barátságot a baráttalanokkal, a legszegényebbek,
legnyomorultabbak s az elveszettek között.

Mácz István

Az ember (mikor és hogyan) igaz, jó, szép?

Sok a rossz! – Ritkítsad jóságoddal.
Árad a hazugság! – Igazságaid vessenek gátat neki.
Rúttá válik arc, lélek! – Széppé tisztítsd őket.
Aki gyalázza a szépséget, az igazságot és a jóságot is fojtogatja.
Aki kételkedik a jóságban, az nem hisz az igazságnak és a szépségnek sem.
Aki az igazságra kezet emel, az a jóság és a szépség gyilkosa is.

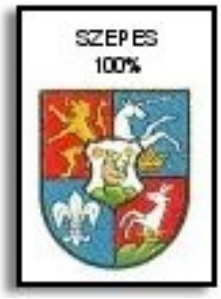

A Magyar Irodalmi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós
Email: fextralitera@gmail.com

http://miklos.fenyvesi.reszesedj.hu/_magyar_irodalmi_hirlevel
Terjeszti a Kárpáti Harsona

http://www.karpatiharsona.info